Frați de grai, frați de trai

Departamentul pentru Românii de pretutindeni

Români în Andalucía

Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar. Anul V, Nr. 46, Iulie 2025

FILE DE JURNAL PASTORAL IBERIC

Să fii păstor de suflete al unei comunităţi de români ortodocşi din diaspora e o mare binecuvântare pe care Marele Arhiereu ţi-a rânduit-o, în marea Lui purtare de grijă pentru oile Sale cele cuvântătoare din Biserica luptătoare. Despre aceste lucruri pe care le vei simţi adânc în inimă va grăi (doar) proba timpului, căci ele nu se percep altundeva decât aici, in situ sau la firul ierbii, ca să folosesc o expresie românească.

Aici, cu ai-tăi printre străini, înveţi să strângi rândurile şi să apreciezi valoarea fiecărui semen, căci coagularea treptată a comunităţii în jurul Altarului este elementul primordial, ce se cere împlinit cu obstinaţie. Dacă acasă, în majoritatea cazurilor, nucleul de creştini ce participă regulat la slujbe şi susţin viaţa parohiei e deja format, în străinătate această misiune grea...

Pr. Dorin Sas , pag. 3

COMUNICAT DE PRESĂ

Concursul Internațional de Creație CultuRO, Madrid, Spania, ediția a II-a

Concursul Internațional de Creație CultuRO, cel mai important concurs de artă şi spiritualitate al diasporei româneşti, aflat la a doua ediţie, se apropie de jurizarea finală. Sarcina Juriului în faza eliminatorie a fost extrem de dificilă, atât datorită numărului mare de artişti care s-au înscris cât şi datorită calităţii deosebite a multora dintre materialele propuse.

Juriul, în componenţa **Adrian SUCIU**, (România) – preşedinte, **Mariana FERIDE**, (Spania) – vicepreşedinte, **Nicoleta CRĂETE** – secretar şi **Maria Isabel de la CRUZ ABALO**, (Spania), **Lucilla TRAPAZZO**, (Italia), **Traian MÂRZA**, (România), **Mariela CORDERO**, (Venezuela)...

pag. 4

VARIAȚIILE DIALECTALE ALE ROMÂNEI - PRIVIRE SINTETICĂ

Una dintre perspectivele de a descrie o limbă o reprezintă variaţiile sale diatopice sau teritoriale, numite în general variaţii dialectale. În funcţie de modul în care aceste variaţii se raportează unele la altele în cadrul unei limbi, distingem dialectele, subdialectele, graiurile sau grupurile de graiuri.

Româna, ca idiom romanic, cunoaşte aceste diferenţieri spaţiale, iar descrierea sa din punctul de vedere al diversităţii dialectale impune câteva clarificări conceptuale.

pag. 12-14

ROMÂNIA DINCOLO DE HĂRȚI

Memorie, limbă și dor în Albania

I. România care nu se vede

Există o Românie pe care hărţile oficiale nu o arată. O Românie fără graniţe, fără armată, fără administraţie — dar cu limbă, credinţă şi memorie.

Această Românie nu se impune, ci se păstrează. Nu domină, ci luminează. Nu cere, ci dă. Şi tocmai de aceea e mai greu de înţeles, dar cu atât mai greu de stins.

În Albania, această Românie tăcută trăieşte de veacuri în comunităţi de aromâni — români sud-dunăreni,

JUSTINA RADU, pag 17

REGION de "SALAJ" RUMANÍA

Salaj: pertenece a la zona noroeste de Rumanía dentro de la Región histórica de Transilvania

Mi decisión por conocer la vida social y cultural del País de Rumanía, me lleva a visitar la Región de Salaj y su encantadora capital de Zalau, desde mi llegada a esta, uno con buen criterio empieza a visualizar su contenido de esplendor, sujeto a sus paisajes, monumentos, plazas y calles, que me lleva a entender, que esta ciudad y su Región tiene todos aquellos componentes para tenerla en cuenta.

Descubrir en profundidad todo aquello ...

A. CALDERÓN de JESÚS, pag. 5-6

Teodora Olteanu, Barcelona

pag. 2

editorial

A venit timpul: România are nevoie de un Minister pentru Diaspora

În iulie, România se umple din nou de voci cu accent străin și valize grele de dor. Pe străzile orașelor, în satele rămase cu bătrâni și garduri căzute, în piețe și la slujbele de duminică, apar ***„cei plecați”.*** Revin temporar acasă cu copiii crescuți în limbi străine, cu povești din ***„afară”*** și cu ochii în care încă licărește un fel de apartenență greu de pus în cuvinte. Vara este, pentru România, nu doar sezonul concediilor, ci și sezonul întoarcerilor. Însă tot atunci se vede, mai clar ca oricând, absența statului din relația cu milioanele de români plecați peste granițe.

De ani de zile, autoritățile vorbesc despre ***„românii de pretutindeni”***. Le mulțumesc de la tribuna Parlamentului. Îi invită să investească acasă.

A venit timpul: România are nevoie de un Minister pentru Diaspora

Teodora Olteanu, Barcelona

În iulie, România se umple din nou de voci cu accent străin și valize grele de dor. Pe străzile orașelor, în satele rămase cu bătrâni și garduri căzute, în piețe și la slujbele de duminică, apar ***„cei plecați”.*** Revin temporar acasă cu copiii crescuți în limbi străine, cu povești din ***„afară”*** și cu ochii în care încă licărește un fel de apartenență greu de pus în cuvinte. Vara este, pentru România, nu doar sezonul concediilor, ci și sezonul întoarcerilor. Însă tot atunci se vede, mai clar ca oricând, absența statului din relația cu milioanele de români plecați peste granițe.

De ani de zile, autoritățile vorbesc despre ***„românii de pretutindeni”***. Le mulțumesc de la tribuna Parlamentului. Îi invită să investească acasă. Le cer votul. Dar când vine vorba despre politici publice concrete, despre infrastructură de sprijin sau despre o strategie coerentă pe termen lung, totul se reduce la o tăcere instituțională apăsătoare.

Există un Departament pentru Românii de Pretutindeni. Schimbat dintr-un minister în altul, mutat între Guvern și MAE, reformat pe hârtie de nenumărate ori, acest departament este, pentru majoritatea celor din diaspora, invizibil. Iar în lipsa unui mandat clar și a unui buget consistent, nu are nici greutatea, nici instrumentele necesare pentru a-și îndeplini rolul.

Între timp, realitatea bate orice program de guvernare. România are una dintre cele mai mari diaspore din Europa. Peste 5 milioane de români trăiesc și muncesc în afara granițelor. Mulți au plecat cu gândul să se întoarcă. Și totuși, anii au trecut, iar întoarcerea a rămas o idee, nu un plan. Alții au plecat ca să-și salveze familiile de sărăcie. Să-și educe copiii. Să trăiască demn. Unii au reușit, dar foarte puțini au fost sprijiniți vreodată de statul român.

Și totuși, acești oameni continuă să trimită bani acasă. În 2024, remitențele au depășit 8,2 miliarde de euro, o contribuție care susține comunități întregi, alimentează economia și face diferența dintre sărăcie și supraviețuire în multe zone rurale. Este, poate, cea mai vizibilă formă de patriotism tăcut — o Românie care vine înapoi, în fiecare lună, sub forma unui transfer bancar.

Și atunci apare întrebarea firească: de ce România nu are un minister dedicat acestor oameni? Un minister real, nu o entitate de formă. Un minister care să existe cu adevărat — cu reprezentanți permanenți în zonele-cheie ale diasporei, cu proiecte educaționale pentru copiii care riscă să-și piardă limba, cu programe de atragere a investițiilor românilor din afară, cu sprijin consular rapid și eficient, cu campanii culturale, platforme de dialog și, mai ales, cu demnitate instituțională.

Alte țări o fac deja. Irlanda și India, Israelul și Mexicul — toate au ministere sau agenții speciale care gestionează relația cu diaspora. Știu că această resursă umană, afectivă și economică nu e de ignorat. România, în schimb, pare să își aducă aminte de cei plecați doar în anii electorali, când un bilet de avion în plus poate înclina balanța votului. În rest, diaspora rămâne un subiect invocat emoțional, dar tratat superficial.

Un Minister al Românilor de Pretutindeni nu ar fi un moft. Ar fi un răspuns minim, dar necesar, la o nevoie reală. Ar însemna nu doar recunoaștere instituțională, ci și asumare politică. Ar însemna că România e dispusă să-și regândească viitorul în termeni globali, să-și păstreze identitatea în afara granițelor și să investească, cu adevărat, în legătura cu cetățenii săi — oriunde s-ar afla.

Căci România nu e doar între Carpați, Dunăre și Mare. E în Londra și Roma, în Munchen și Bruxelles, în Madrid, în Chicago și în Dublin. E acolo unde românii încă mai spun ***„acasă”*** despre o țară care, adesea, le-a întors spatele.

Diaspora în cifre (2024)

- Total români plecați: 5,7 – 6 milioane
- Remitențe către România: 8,2 miliarde €
- Top 5 țări cu români:
- Italia: peste 1,1 milioane
- Spania: ~1 milion
- Germania: ~850.000
- Marea Britanie: peste 600.000
- Franța: ~300.000
- Votanți diaspora (prezidențiale 2019): ~940.000
- Contribuție estimativă la PIB: 3–4%

(Sursa: Eurostat, BNR, MAE, OECD, INS)

România nu își mai poate permite luxul de a-și trata diaspora ca pe un public de rezervă. Nu vorbim doar despre cei care trimit bani sau despre cei care votează, ci despre oameni care au păstrat rădăcina românească dincolo de distanțe, ani și limbi străine.

Fără un minister dedicat, fără o strategie clară și o prezență instituțională solidă, tot ceea ce oferim în schimbul loialității lor este neglijare. Poate că înființarea unui Minister pentru Românii de Pretutindeni nu va aduce miracole peste noapte. Dar ar fi, în sfârșit, un început.

Frați de grai, frați de trai
Români în Andalucía
Publicație pentru românii din Andalucía și întreaga Spanie. Apare lunar.

Editor: Asociación Socio-Cultural Romanati
Redacția: Centro Cultural La Tierra Tracia
Calle Geranio 28, El Ejido, Almeria, 04700, Spania
Email: asociacionromanati@gmail.com
www.romaniinandalucia.com
facebook.com/romaniinandalucia
Tel/WhatsApp: +34 641 847 842

Redactor Șef: Mircea G. Florescu
Redactor Șef Adjunct: Ionela Violeta Anciu
Redactori: Andra Fornea, Teodora Olteanu, Dorina Florescu Titi Sultan, Violeta Andrei Stoicescu, Nicolaie Tony Dincă
Colaboratori: Marian Nencescu, Dan Toma Dulciu, Ionuț Țene, Valeru Ciurea, Medana Oprea, Cristian Segărceanu, Sorin Bălășcău, Tanța Tănăsescu, Dana Oprica, Ana Andrei.
Machetare grafică: Dorina Florescu

Publicație apărută cu susținerea Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România
FILIALA OCCIDENT

DEPARTAMENTUL PENTRU ROMÂNII DE PRETUTINDENI
Această publicație a fost tipărită cu sprijinul Departamentului pentru Românii de Pretutindeni
www.drp.gov.ro
Conținutul acestei publicații nu reprezintă poziția oficială a Departamentului pentru Românii de Pretutindeni.

FILE DE JURNAL PASTORAL IBERIC (I)

Pr. Dorin Sas - Parohia Ortodoxă Română Valdemoro

Să fii păstor de suflete al unei comunități de români ortodocși din diaspora e o mare binecuvântare pe care Marele Arhiereu ți-a rânduit-o, în marea Lui purtare de grijă pentru oile Sale cele cuvântătoare din Biserica luptătoare. Despre aceste lucruri pe care le vei simți adânc în inimă va grăi (doar) proba timpului, căci ele nu se percep altundeva decât aici, in situ sau la firul ierbii, ca să folosesc o expresie românească.

Aici, cu ai-tăi printre străini, înveți să strângi rândurile și să apreciezi valoarea fiecărui semen, căci coagularea treptată a comunității în jurul Altarului este elementul primordial, ce se cere împlinit cu obstinație. Dacă acasă, în majoritatea cazurilor, nucleul de creștini ce participă regulat la slujbe și susțin viața parohiei e deja format, în străinătate această misiune grea îi aparține în primul rând preotului trimis acolo în virtutea unui apostolat nobil: să caute cu ajutorul Marelui Pescar suflete risipite în mrejele unei societăți occidentale secularizate.

-Ca să-i aduci, trebuie să-i seduci!, îmi spunea întru începuturi un coleg-preot, cu multă experiență pastorală în țară, dar care, odată ajuns la noul său post, a fost nevoit să-și facă acel indispensabil upgrade al strategiei propuse pentru consolidarea noii ecclesia. Pentru dânsul n-au primat canoane, reguli, norme și dreptare bisericești (care, indiscutabil, își au valoarea lor!), ci focalizarea pe fiecare credincios în parte, ce trebuia învăluit cu îmbrățișarea dragostei celei nefățarnice, care mișcă inimi și le câștigă pentru Împărăția lui Dumnezeu. Și viziunea lui n-a dat greș, fiind bazată întru totul pe mesajul adevărului evanghelic, ce pune iubirea și nejudecarea fratelui la temelia refacerii lui lăuntrice.

Mulți dintre românii ortodocși din diaspora au avut un mare privilegiu, și anume, acela de a deveni ctitori și binefăcători ai locașului de cult din comunitatea în care trăiesc. Dacă în satul de acasă biserica era edificată de multă vreme de înaintașii vrednici, în localitatea în care s-au stabilit peste hotare, nu exista un locaș de rugăciune în care să-și practice cultul divin. Așa se face că la chemarea noului preot rânduit de ierarhul locului să-i păstorească, s-au îndemnat unii pe alții și au pus mână de la mână să aibă și ei un colț de Românie în care să se poată ruga în limba maternă în duminici și sărbători. Proverbul arhicunoscut că omul sfințește locul se vădește din plin: o navă (hală) industrială, un garaj sau un parter de bloc au înflorit efectiv când dragostea și priceperea compatrioților le-au dat viață prin eforturi materiale și financiare susținute, ce, într-un final - când proiectul de amenajare și dotare a fost încheiat - le-au adus tuturor mari împliniri sufletești. Apoi, în deplină ascultare ierarhică, și-au chemat episcopul să le binecuvinteze lucrarea și să întărească turma mică prin cuvânt ziditor, încredințându-i pe toți milei marelui Dumnezeu. Din acel moment, în limbajul celor implicați, totul se împropriază în sensul bun al cuvântului, într-un sentiment de admirabilă apartenență comunitară: biserica noastră, părintele nostru, parohia noastră, etc.

Un alt aspect îmbucurător este acela al apropierii de valorile credinței a multor conaționali, care în țară nu erau - să spunem așa - creștini practicanți. Nevoia unor repere solide în ceea ce privește sistemul de valori, sentimentul (uneori) apăsător al singurătății, greutățile de adaptare în noua țară de adopție, cu toate particularitățile ei, dorul mistuitor de casa părintească, de părinții și frații rămași în patrie, necesitatea psihologică a acceptării ca membru într-un colectiv în care să te simți pe deplin admis, i-au făcut pe mulți să se integreze firesc în noua comunitate euharistică, crescând duhovnicește alături de ceilalți. Această lucrare e fără tăgadă (doar) roada Duhului, care cercetează inimile fiecărei făpturi omenești, în pelerinajul din vâltoarea lumii către taina odihnei lui Dumnezeu.

- Taică părinte, sufletește ne-am mai răcit aici, departe de casă, ca să nu zic rătăcit! Căci înainte n-am avut nici Paște, nici Crăciun, nici duminică, nici sărbătoare, am muncit ca robii până n-am mai știut de noi! De când s-a înființat parohia, atâta bucurie avem să auzim o Liturghie în graiul nostru, să ne cuminecăm pruncii și să punem o lumânare pentru sufletele celor de acasă! Dacă nu ne-am dus către biserică, iată că a venit Biserica spre noi! Mulțumesc, Doamne, că Ți-ai întors fața Ta către noi!

Cuvintele îi aparțin unei creștine dintr-un sat dobrogean ce lucrează ca internă (îngrijitoare cu atribuții multiple) într-o casă de vârstnici spanioli, cu program permanent, doar duminica dimineață având câteva ore libere, conform prevederilor contractului de muncă.

Ce bucurie profundă pentru păstorul care privește spre mulțimea adunată la hram sau la marile praznice, înveșmântată în costumele tradiționale românești, ce-și trăiește credința la cote înalte, neuitând piciorul de plai de unde a plecat în căutarea unui trai mai bun, ce așteaptă să-și aline dorul de (a)casă. Atunci și acolo se răcoresc în intimitatea ființei lor, căci în pomelnicul cu ofrandă la altar sunt cuprinși neîncetat cei rămași în ograda casei părintești, sau cei mutați sub glie, în vechiul cimitir, așteptând cuminți sorocul Învierii de obște. Cu mic, cu mare, și-au îmbrăcat ceremonios

ia populară din zona de proveniență, într-un mozaic multi-etnic de culori și forme, ca să dea mărturie de creștini și de români, afirmându-și astfel valorile de care sunt legați cu sfințenie și regăsindu-se pe de-a întregul sub bolta Ortodoxiei drept-măritoare. Mulți dintre ei, pregătiți sufletește și purificați în lacrimă de Spovedanie, își iau pruncii în brațe și așteaptă la rând, cuminți - și unii și alții - să se împărtășească dintr-o pâine și dintr-un potir. Liturghia ține lumea, și ei sunt conștienți că printr-o mlădiță trebuie să curgă neîncetat seva euharistică, ca să trăiască în comuniune deplină cu Vița cea adevărată. Aici și în veșnicie...

Pentru festivitățile prilejuite de hramul bisericii, celebrarea Zilei Naționale a României, sărbătoarea localității sau pentru felurite evenimente publice, membrii comunității se pregătesc din vreme, ca lucrurile să fie bine înfăptuite, după rânduiala cuvenită. Ei știu că este momentul optim să deschidă larg ferestrele inimii spre celălalt, autohton sau emigrant, de altă nație și credință, arătându-i fără ostentație frumusețea culturii, tradițiilor și spiritualității românești. Și atunci cu adevărat își înnobilează matricea unui popor ales, trimis în lume să oglindească unicitatea neamului din care își trage obârșia, propovăduind acel tărâm mioritic, în care odinioară Dumnezeu cu Sfântul Petru se plimbau senini, pe poteci doar de ei știute, în amurguri odihnitoare.

Îmi vorbea un coleg despre cozile lungi la standul cu gastronomie românească din cadrul unei fiesta locale, când, în frunte cu primarul spaniol al municipiului, toți cei prezenți erau nerăbdători să probeze savoarea îmbietoare a bucatelor tradiționale, unii întrebând discret dacă li se permite să se așeze a doua oară la rândul căruia nu i se vedea capătul. În prealabil, pe esplanada din centrul urbei, se încălziseră vârtos pe ritmurile Sârbei și a Brașovencei, intrând cu pași timizi în joc și formând perechi mixte, alături de dansatorii noștri, doar de dragul atmosferei ce mustea de voie bună. Așa ajung ei să ne cunoască mai bine, în frumusețea inegalabilă a portului, a jocului și a tradițiilor noastre culinare, vectori culturali ai unui neam cu o istorie milenară.

COMUNICAT DE PRESĂ

Concursul Internațional de Creație CulturRO, Madrid, Spania, ediția a II-a

Concursul Internațional de Creație CulturRO, cel mai important concurs de artă şi spiritualitate al diasporei româneşti, aflat la a doua ediţie, se apropie de jurizarea finală. Sarcina Juriului în faza eliminatorie a fost extrem de dificilă, atât datorită numărului mare de artişti care s-au înscris cât şi datorită calităţii deosebite a multora dintre materialele propuse.

Juriul, în componenţa **Adrian SUCIU**, (România) – preşedinte, **Mariana FERIDE**, (Spania) – vicepreşedinte, **Nicoleta CRĂETE** – secretar şi **Maria Isabel de la CRUZ ABALO**, (Spania), **Lucilla TRAPAZZO**, (Italia), **Traian MÂRZA**, (România), **Mariela CORDERO**, (Venezuela), **Valeru CIUREA**, (România), **Mădălina Petronela DOZESCU**, (România), **Marian NENCESCU**, (România) – membri, a stabilit lista finaliştilor.

Aceştia sunt menţionaţi mai jos în ordinea alfabetică a numelor, indiferent de categoria la care au concurat şi vor beneficia de o nouă etapă de jurizare, urmând ca premianţii să fie stabiliţi până în data de 1 septembrie 2025, inclusiv potrivit criteriilor menţionate în Regulamentului Concursul Internațional de Creație CulturRO, ediţia a II-a, care poate fi consultat aici: https://culturo.ro/2025/02/19/concursul-international-de-creatie-culturo-editia-a-ii-a-2025-madrid-spania/

Violeta ANCIU, România
Cristina BARNA, România
Tudorica BRUMĂ, Spania
Elena CHEŢAN, România
Elena CIOBANU, România
Doru CÎRCIU, Spania
Victoria CÎRCIU, Spania
Cosmin COCIŞ, Franța
Vasile JUVERDEANU, Italia
Cristi MERCHEA, Anglia
Teodora OLTEANU, Spania
Medana OPREA, România
Eugenia PETRUSE, Spania
Ivona POPESCU, România
Adina VÂLCU, Anglia
Daniela VOICILĂ, România

Juriul îşi rezervă dreptul de a acorda sau nu unul sau mai multe premii la oricare dintre categoriile din concurs. De-asemenea, cu acordul Juriului şi conform jurizării acestuia, pot fi acordate premii ale partenerilor şi ale altor entităţi.

Juriul mulţumeşte tuturor concurenţilor, organizatorilor şi partenerilor pentru interesul arătat şi sprijinul acordat acestui eveniment de marcă al vieţii spirituale a diasporei româneşti.

Organizatorii

###

ANTOLOGIA CULTURO 2022-2025

Dacă ai participat la ultimele ediții ale CulturRO - Festival de Carte şi Arte al Românilor de Pretutindeni sau vei fi cu siguranță prezent la ediția din acest an, te invităm să contribui la această antologie!

Trimite un material literar (poezie, proză scurtă sau fragment bilingv) pe adresa antologiaculturo@gmail.com, în format Times New Roman, 12, spațiere 1 rând, max. 2 pagini A4, alături de un scurt curriculum literar și o fotografie de autor până pe 15 August 2025.

Grăbește-te!

Vrem să adunăm vocile CULTURO într-un volum care să ne reprezinte pe toți!

Antologia va fi lansată oficial in cadrul **CulturRO - Festival de Carte şi Arte al Românilor de Pretutindeni,** Ediția a III-a care se va desfășura la Madrid, Spania între 2–5 octombrie 2025.

Pentru informaţii suplimentare sau orice altă comunicare se va folosi, în exclusivitate, e-mail-ul **antologiaculturo@gmail.com**!

Coordonatori Antologia CulturRO 2022-2025: **Mariana Feride, Adrian Suciu şi Violeta Andrei Stoicescu.**

Parteneri proiect și media: DV Logistica, Actualitatea Literară, Revista de cultură Tribuna, Revista Inspirație Românească, Italia; GLOmegaM, Asociación Socio-Cultural Arkana Creativa, Asociația Iordaniano-Română Pentru Cultură – AIRC, Info Art, FRP TV, Direcția 9, Artpres.ro, TRADIȚII OLTENE, Liga Scriitorilor Români – LSR, Centrul Județean pentru Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Dolj, Direcția Județeană pentru Cultură OLT, Primăria Municipiului Caracal, Lectoratul ILR – Universitatea Granada, NapocaNews, TV Suflet Românesc, Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România – UZPR, Revista UZP și revista Cronica Timpului, UZP TV, Publicația Certitudinea, Asociația "Imaginea României", Air TV Europe, S.C. Alutus Media & Film SRL, AMradiotv.ro, Revista „Scorpion", Federația pentru Accesibilizarea României FAR, Observatorul.ro, Observatorul Tv, Revista MUZEUL PRESEI ROMÂNEȘTI, Federația Asociațiilor Românești din Andalucia - FARA, Spania; Asociația Culturală Center Inter Art. Centrul Internațional de Artă România, Muzeul Virtual Eminescu, București, România; Asociația pentru cultura românilor/vlahilor din Serbia „Ariadnae Filum", Ziarul Emigrantul, Ziarul de Vrancea, Cenaclul de la Roma, Orizont TV, Gate2fly, Asociația Culturală Olt Artis Slatina, Asociația culturală hispano-română "Gente", Asociación hispano rumana de Córdoba TRAIAN, PROFI 24 TV, Culturalia SensTv, Asociación Rumanía Cultural Europea de España.

###

CulturRO - Festival de Carte şi Arte al Românilor de Pretutindeni

„CULTURO.RO - PLATFORMĂ CULTURALĂ A ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI" este o platformă culturală online pentru românii de pretutindeni și o sursă importantă de inspirație și informație pentru toți românii. Un loc unde românii de pretutindeni pot descoperi și explora cultura românească și care oferă o gamă largă de subiecte legate de evenimentele organizate de români, târguri de carte, expoziții de artă, concursuri literare, concerte de muzică. O platformă dedicată mediului asociativ și ONG-uri, grupurilor profesionale, activităților desfășurate de români in diaspora sau de interes pentru aceștia.

„Citește românește, gândește românește, trăiește și simte românește", un proiect inițiat de **Centro Cultural La Tierra Tracia - Asociación Romanati** și susținut de **Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.**

Promovăm și susținem proiecte și valori ale românilor!

Mircea G. Florescu

REGION de "SALAJ" RUMANÍA

A. CALDERÓN de JESÚS: Crítico y Analista Cultural

Salaj: pertenece a la zona noroeste de Rumanía dentro de la Región histórica de Transilvania

Mi decisión por conocer la vida social y cultural del País de Rumanía, me lleva a visitar la Región de Salaj y su encantadora capital de Zalau, desde mi llegada a esta, uno con buen criterio empieza a visualizar su contenido de esplendor, sujeto a sus paisajes, monumentos, plazas y calles, que me lleva a entender, que esta ciudad y su Región tiene todos aquellos componentes para tenerla en cuenta.

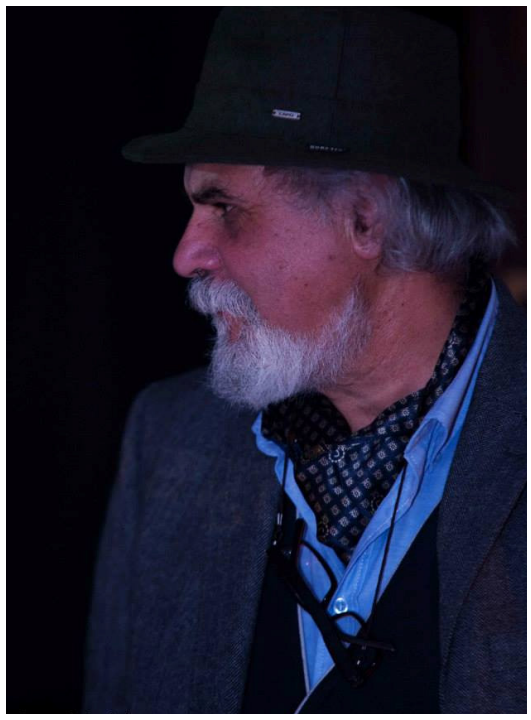
Descubrir en profundidad todo aquello que conlleva su historia me llevaría más tiempo de lo deseado, pero hiendo de la mano, de grandes conocedores de esta materia como son **Daniel Sauca**, ***coordinador y director de la Casa de Cultura de Zalau***, espléndido conocedor de todo lo referente a la cultura y la vida social de esta Región, con el, **Flavius Lucacel**, ***artista polivalente***, a los dos que tuve la ocasión de conocer en una de sus visitas a España, con ellos tenía garantizado todos mis movimientos, para conocer de primera mano los entresijos de la historia y la cultura de esta región.

Partiendo de la premisa que la ciudad de Zalau, conserva un gran patrimonio histórico, que nos retrae a la época prehistórica, como a si está recogido en su Museo de historia y Arte, donde su directora amablemente y con buen criterio trata de resaltar los elementos escénicos de la composición de cada uno de los espacios que compone los hechos históricos, ella con toda la naturalidad, nos va dando las coordenadas de la importancia histórica, que tiene para esta ciudad y su Región cada apartado expositivo de estos espacios, tomando como referencia la evolución y el desarrollo de los distintos periodos, en el que están fundamentados los pilares de esta Región, destacando algunos de esos periodos en el que se vieron reflejado todos sus ámbitos de la vida, en especial aquellos que contribuyeron a dar sentido a su historia.

Entre sus elementos más significativos está la saltación a la época Romana, donde tiene como referente uno de los principales asentamientos romano de este País el llamado **"Porolissium"** que en forma de fortaleza preserva grande vestigios de esa época.

Claro que en esta ciudad no solo se ven reflejado estos hechos históricos, sino que hay otros componentes de igual importancia, como lo es su Cátedra Episcopal, donde su diseño arquitectónico se manifiesta de una manera majestuosa, que nos recuerda el carácter simbólico de un espacio futurista, con el que pretendía su autor interconectar con el más allá. Tanto en su exterior como interior prevalecen, a manera expositiva grandes obras de arte que recogen el simbolismo de la religión Ortodoxa, de una manera magistral donde el buen gusto y el respeto por las creencias, están más que exentos de malas vibraciones.

Las calles y plazas dan una repuesta similar, en cuanto que su arquitectura, procedente en gran parte por la influencia del periodo comunista, donde esta ciudad tomo su mayor relevancia, por el hecho de convirtiéndose en uno de los puntos del desarrollo industrial más importante de esta zona, aún prevalecen vestigios de ese potencial, dentro de esa sintonía hay que tener en cuenta la parte monumental, donde figuras emblemáticas de su historia antigua y reciente, se ven reflejado en dichos espacios, de ello da muestra evidente aquellas que están situadas, junto al Ayuntamiento,

donde homenajeando hechos histórico, emergen la figuras humanas, muy significativas para esta ciudad, representando Miklos Wessaleny y el memorial Turujure, obras de un gran contenido artístico, realizada por el escultor Janos Fadrusz.

No quisiera pasar por alto, algo de gran relevancia y que fue el motivo principal de mi visita a esta ciudad, el poder intervenir en un foro artístico. En mi presencia puede comprobar los grandes valores que cosechan el Liceo de Arte "Loa Sima" donde alumnos y profesores a lo unisero demostrando porque Rumanía históricamente fue cuna de grandes creadores artísticos, como lo fue entonces hoy esos nuevos artistas que salen de esta escuela dan muestra de que el Arte rumano si se le protegen, puede ser muy válido.

El liceo de Arte centra sus actividades, en promocional los valores, que llevan a preservar enriquecer y difundir, el patrimonio artístico y

cultural de esta Región.

Saliendo de la pacen daría de la ciudad de Zalau y transitando por su Región, descubrimos nuevos espacios, que dan sentido a nuestro propósito de enriquecernos con sus paisajes e historia, yaqué a no muchos km de esta ciudad nos encontramos con Jibou, donde existe un espacio lirico dentro de un jardín botánico, que nace del compromiso del profesor de Biología **"Vasile Fati"** que por su carácter simbólico y futurista, es considerado el observatorio de plantas más interesante de Rumanía, en él se puede encontrar toda clase de planta algunas de carácter exótico. Este espacio fue llevado a cabo por el sistema comunista, teniendo como finalidad, la preservación de elementos ornamentales de plantas, todo ello bajo dos enormes cúpulas de forma de esfera donde en su interior se materializa este contenido, mientras en su exterior se cultiva plantas ornamentales y medicinales, también cuenta con manantiales de aguas termales, compuesto de minerales salados, con propiedades muy óptimas para curar enfermedades.

Camino a nuestro destino que no es otro que la ciudad de Cluj, nos paramos a visitar el pueblo y la ilustre casa donde nació nuestro anfitrión, que no es otro que nuestro acompañante, mi querido amigo Flavius Lucacel, distinguido artista plástico y escritor dramaturgo, hombre de una gran sencillez y comportamiento exquisito, cualidades que le hacen ser respetado y admirado por todos, este pueblo es Alunis, de allí proceden todos sus ancestros, aprovechamos para visitar su cementerio, que para él representa algo muy especial, por dos razones una porque allí están enterrados sus padres y otra que los elementos constructivos y decorativos, han siendo en gran parte hechos por las manos de su padre, ya que este era un reconocido artesano de la piedra. Ahora entiendo bien porque este artista tiene en sus obras esas composiciones, tan cercanas y mitificadas, a su arraigo familiar.

Siguiendo a delante no podíamos pasar de largo sin conocer unos de los mayores espectáculos creado por la naturaleza, se trata del insólito parque temático natural situado en Zmeilor, donde el paisaje forma composiciones, inverosímiles, llevadas a cabo por la propia naturaleza, donde las vegetaciones y elementos rocoso formado por grande y voluminosas piedras, que amanera de Tótem, nos indica que existe en esa zona algo paranormal, junto a ello los efectos de Luz que produce los amaneceres y atardeceres, que con los sonidos producidos por los vientos, que interfiere como acorde musical, hacen de todo este paraje un espectáculo insólito, dando una visión y sensación única, dispuesta a que los visitantes puedan observar y disfrutar placenteramente, dejando volar la imaginación.

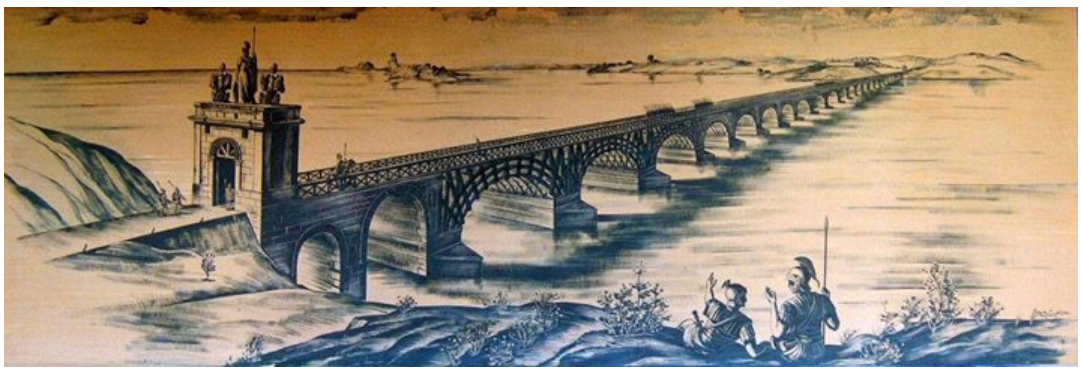
Creo que la experiencia llevada a cabo por la visita a esta región y sus pueblos, representa un acontecimiento exclusivo y único difícil de poder igualar en otros lugares de este País.

Podurile de peste Dunăre

Câte ceva despre etimologia românească referitoare la drumuri şi călătorii

Dan Toma Dulciu, Viena

Etimologic vorbind, podurile sunt derivate ale unei rădăcini străvechi, *„ponth”*, cu înţelesul de *„drum, cale, stradă”*, adică un drum terestru, care ducea de la o localitate la alta, care unea două regiuni, două ţări.

De aici derivă ***„pantha”*** în sanscrită, ***„panta”*** în avestică, ***„ponti”*** în vechea slavă, ***„ponte(m)”*** în latină, ***„punte”*** şi apoi ***„pod”*** în română.

Pentru greci, popor obişnuit cu marea, adevăratul ***„drum”*** era apa. Pământul îi separa, dar apa, marea îi unea. De aceea, în greceşte, ***„pontos”*** are semnificaţia de ***„mare”,*** a se vedea sintagma ***„Pontus Euxinos”*** care desemnează numele Mării Negre. În schimb, în latină ***„ponte(m)”*** are o altă semnificaţie. Ştim că Roma a fost edificată pe malurile Tibrului, în locul pe unde trecea principala cale de comunicaţie ce unea Nordul cu Sudul actualei Italii. Acest loc era un faimos pod peste Tibru. Întreaga istorie a Romei a fost legată de povestea unui POD !

Atât de importantă era acest pod încât romanii au creat o autoritate în stat, care să aibă grijă de menţinerea lui: el se numea Pontifex. Prin ***„catahreză”***, fenomenul lingvistic de uitare a sensului iniţial, Pontifex Maximus a ajuns astăzi să desemneze pe Papa de la Roma, chiar dacă nici unul dintre papi nu a fost inginer de poduri şi de şosele !

Astăzi, în limba română, avem un fenomen similar, fiindcă latinescul ***„pons”*** avea în Dacia acelaşi sens ca şi acela al podului de peste Tibru, mai ales după construcţia genialului Apolodor din Damasc de la Turnu Severin. Astfel, după invazia romană, dacii s-au retras în munţi şi păduri iar ***„puntea”*** s-a redus la o traversă de lemn peste un curs de apă sau peste o prăpastie. Un alt exemplu este cuvântul ***„Cărare”***. Odinioară, acest termen desemna ca şi în latină - **Carraria** - ***un drum de care sau de căruţe.***

Cu timpul, Carraria s-a redus la un drum de trecut cu piciorul (cărare), dar, după cucerirea romană, de unde Dumnezeu căruţe în sălbăticia muntelu! Cuvântul ***„potecă”*** este un derivat al străvechiului cuvânt indo-european ***„ponth”***, întâlnit şi la străslavi sub forma de ***„ponti”***. La români, prin pierderea nazalei ***”n”*** şi prin sufixare s-a ajuns la ***„potecă”***, adică o cărăruie îngustă pe lângă ape sau prin munţi. Mai interesant este etimologia cuvântului ***„a merge”***. La origine, în latină, cuvântul ***mergere*** însemna ***„a se scufunda în apă”,*** însă traiul în adâncul codrilor ajunge să schimbe sensul iniţial: cel ce merge se pierde în adâncul pădurii, merge....

Punţi peste ape

Cine parcurge astăzi tronsonul românesc al Dunării ar trebui să observe câteva realizări de excepţie ale geniului uman, adevărate minuni ale tehnicii, fiecare datând din altă epocă. Vom începe cu celebrul Pod al lui Apolodor din Damasc, considerat monument istoric de patrimoniu naţional. Autorul acestei minuni tehnice de acum 1900 de ani a intrat în istorie şi printr-o altă realizare importantă: Columna lui Traian ! Deşi Apolodor scris o carte dedicată acestei construcţii, ea nu s-a păstrat. În schimb avem descrieri ale unor scriitori antici, precum Dio Cassius, Tzetes, Chiliades şi, mai ales, Procopius din Cesarea.

O vedere turistică veche de 1900 de ani !

Se estimează că podul ar fi avut o lungime de 1135 m, legând Drobeta (aflată pe malul nordic) de castrul roman Pontes, situat pe malul sudic. Soluţia tehnică folosită de constructor era extrem de practică: o structură de lemn, fixată pe 20 de stâlpi de piatră, la o distanţă de 50 m între piloni, având o formă paralelipipedică. Capetele podului, de Sud şi de Nord, erau străjuite de porţi monumentale. Dio Cassius scrie că podul avea 46 –50 m înălţime şi 12 m lăţime. În anul 1856 se mai puteau vedea cei 20 de stâlpi, atunci când Dunărea avea un nivel foarte scăzut al apelor. Comisia Internaţională a Dunării a decis, în 1906, să distrugă 2 stâlpi, consideraţi un pericol iminent pentru circulaţia fluvială. În anul 1932 mai erau doar 16 stâlpi sub apă, dar după anii 80 ai secolului trecut s-au mai inventariat de către arheologi doar 12, ceilalţi

4 fiind probabil deterioraţi de năvalnicul fluviu. Din nefericire, în zilele noastre se mai pot vedea pe malurile Dunării doar primul şi ultimul dintre stâlpi. Singurele imagini ale podului, din acea vreme, evident simplificate sau stilizate, sunt cele aflate pe Columna lui Traian, cu ajutorul cărora putem cunoaşte tehnica de îmbinare a lemnului şi a pietrei. Procopius din Cesareea (De aedificis IV, 6) este autorul cel mai precis în descrierea procesului de construcţie a Podului. Potrivit acestuia, apele fluviului au fost deviate parţial, folosind albia unui afluent sudic, secat. Astfel, primii 10 –12 piloni au fost înălţaţi pe uscat. Pentru ceilalţi s-au utilizat cofraje din bârne de stejar cimentate (celebrul mortar ce n-are moarte !) inclusiv sisteme de pompe pentru evacuarea apei ! Dacă ar fi trăit în zilele noastre, Apolodor ar fi construit mult mai repede podul pe care românii şi bulgarii se străduiesc de aproape 2 decenii să-l pună în operă. Nu ştim cât va dura însă construcţia ! Ca orice construcţie aproape sacră, pe malul sârbesc al fluviului s-a postat o placă memorială, având 4 m lungime şi 1,75 m lăţime, care consemnează finalizarea lucrărilor drumului militar roman. Textul acesteia este următorul:

IMP. CAESAR. DIVI. NERVAE. F
NERVA TRAIANVS. AVG. GERM
PONTIF MAXIMUS TRIB POT IIII
PATER PATRIAE COS III
MONTIBVUS EXCISI(s) ANCO(ni)BVS
SVBLAT(i)S VIA(m) F(ecit)

Potrivit traducerii din latină şi interpretării date de Otto Benndorf, textul se citeşte astfel: ***„Împăratul Nerva fiul divinei Nerva, Nerva Traian, Augustus, Germanicus, Pontifex Maximus, investit de patru ori ca Tribun,***

Tatăl Patriei, Consul pentru a treia oară, excavând roci din munţi şi folosind bârne de lemn a făcut acest pod"

„Părintele Dunării"

Precum *Uniunea Europeană de azi are părinţii săi fondatori, tot astfel şi Dunărea se poate mândri cu un astfel de părinte: Sir Charles Augustus Hartley (1825 – 1915).*

Este vorba de inginerul şef al *Comisiei Europene a Dunării*, din perioada 1856 – 1871. Iniţiatorul unor lucrări tehnice esenţiale în Delta Dunării, care au ameliorat navigaţia fluvială şi sunt viabile şi în zilele noastre, specialistul englez a intrat definitiv în istoria Dunării. De reţinut că ideile sale au dus la crearea unei căi de navigaţie perfect utilizabilă şi în zilele noastre: *Canalul Sulina* (cu o lungime de 101 km, o lăţime de 130 – 150 m şi o adâncime de 11,25 m, ceea ce permite trecerea navelor cu un gabarit de până la 12500 tone. Prin acest ultim indicator, Canalul Sulina se situează imediat după *Canalul Suez* şi *Canalul Panama*, dar mult înainte de *Canalul Dunăre Marea Neagră*, ce permite doar trecerea unor nave cu un gabarit de maxim 5000 t.). Somitate a sfârşitului de veac XIX în domeniul navigaţiei fluviale şi maritime, Sir Hartley a luat parte la construirea şi amenajarea a numeroase porturi, cum ar fi Odesa, Constanţa, Varna şi Burgas sau Triest ori Durban. Angajat în SUA pentru supravegherea lucrărilor de amenajare a fluviului Mississippi, în zona deltei sudice a acesteia, Sir Charles A. Hartley este prezent şi în comisia tehnică ce a dirijat lucrările de adâncire a Canalului Suez.

Două figuri legendare – două biografii diferite, un numitor comun: Dunărea

Anghel Saligny fondatorul ingineriei româneşti

Născut la Focşani în 1854, Anghel Saligny urmează liceul în acest oraş şi îl continuă la Posdam. Absolvă studii universitare la Berlin (astronomie) şi de inginerie la Şcoala Tehnică Superioară din Charlottenburg (1870 – 1874). Este unul dintre fondatorii *"Şcolii Politehnice"* din ţara noastră (1881), apoi preşedintele acestei societăţi, în două rânduri. Având state impresionante de activitate în domeniul construcţiei de drumuri şi poduri, Anghel Saligny este şi constructorul docurilor şi antrepozitelor din porturile Brăila şi Galaţi, contribuind cu soluţii originale la fondarea de cheiuri şi bazine, dar mai ales la construcţia de silozuri de cereale din prefabricate de beton armat, procedeu aplicat pentru prima dată în lume. Ales membru titular al Academiei Române în 1897, Saligny este preşedintele acesteia în perioada 1907 – 1916.

Iosif Ivanovici – povestea unui cântec

Cu ocazia *Expoziţiei Internaţionale de la Paris (1889)*, un român obţine ***Marele Premiu***; pentru o invenţie ? Nu: pentru un cântec ! Pentru ***" Valurile Dunării" ...***

Considerat unul dintre cei mai de seamă dirijori şi compozitori militari (a ajuns chiar inspector general al muzicilor militare), Iosif Ivanovici (1845 – 1902) are o creaţie impresionantă, de aproape 350 de compoziţii diverse. Capodopera sa aduce o notă de strălucire nu propriei sale persoane ci ... măreţului fluviu european.

După ***"Dunărea Albastră"*** (An der schönen blauen Donau) compus de Johann Strauss Fiul (1866), devenit imn neoficial al Vienei imperiale, nimeni nu mai îndrăznea să detroneze imaginea lui Johan Strauss drept ***„cântăreţul Dunării"***. Atât de celebră este capodopera muzicală de care vorbim, încât mulţi înclină să o atribuie lui Johan Strauss Fiul sau altor autori de valsuri.

Sunt două versiuni cu privire la muza ce l-a inspirat pe I. Ivanovici: unii biografi consideră că valsul a fost dedicat frumoasei şi spiritualei Elena Papadopol, fiica unei înstărite familii de negustori greci din Galaţi. Alţii, mai recent, susţin că această capodoperă ar fi fost compusă pentru domnişoarea Sara Fried, din Lugoj, şi dedicată acesteia.

Singura muză a compozitorului, trebuie să conchidem, a fost Dunărea !

„DIASPORA TÂNĂRĂ – O RESURSĂ STRATEGICĂ PENTRU ROMÂNIA"

Conferinţa online **„DIASPORA TÂNĂRĂ – O RESURSĂ STRATEGICĂ PENTRU ROMÂNIA"** un eveniment dedicat dialogului despre păstrarea limbii române, accesul la educaţie, locuri pentru absolvenţii de Medicină, implicare civică şi consolidarea legăturilor cu România. Un dialog valoros despre rolul noii generaţii de români din afara graniţelor în dezvoltarea şi modernizarea ţării!

Conferinţa se desfăşoară online, pe data de 01.08.2025 , între orele 16.00 – 19.00 (ora Franţei) / 17.00 – 20.00 (ora României), o platformă de reflecţie şi propunere concretă pe teme-cheie precum:

-Rolul limbii române în păstrarea identităţii
-Accesul tinerilor din diaspora la învăţământul superior din România
-Reintegrarea medicilor români în sistemul de sănătate
-Colaborarea ONG-urilor din diaspora şi din ţară în sprijinul noii generaţii

Evenimentul reuneşte profesionişti români din diaspora şi din ţară , jurnalişti, experţi în politici publice şi educaţie – care vor discuta despre potenţialul strategic al diasporei tinere şi despre oportunităţile de colaborare cu România.

Speakeri :

Geanina Abul Haija – preşedinte Asociaţia Iordaniano-Română pentru Cultură
Victor Ionescu – expert în politici publice pentru românii de pretutindeni
Dragoş Hâu – fizician la Yale University, antreprenor high-tech, preşedinte Rromanul Corp (SUA)
Mihaela Petrovan –preşedinte şi fondator BookLand
Laura Cătălina Dragomir – scriitor, jurnalist cultural şi mediator intercultural
Alexandru Costache – preşedinte Asociaţia Medici pentru România
Liliana Răileanu - specialist in proprietate intelectuală, manager de proiect , preşedinte asociaţie
Invitat special: **Lorincz Ştefan - Iulian**, Deputat în Parlamentul României ales de românii din Diaspora
Moderator: **Claudia Puiu Barraud**, consultant în afaceri publice, Bordeaux

Împreună putem construi punţi între generaţii, între comunităţi, între lumi. Te aşteptăm alături de noi!

Confirmări şi întrebări:
centrefrancoroumaincooperation@gmail.com ; asociatiairpc@yahoo.com

Centrul Franco-Român de cooperare economică şi culturală

ÎNTÂMPLĂRI DIN REGATUL SÂNZIENELOR

Valeru Ciurea

Soții Dumitru și Elena Parasca, cei care de unsprezece ani își cresc ca niște părinți iubitori copilul lor de suflet, festivalul cu dimensiune națională **„Regina Sânzienelor”**, propun an de an teme care să ne facă să nu uităm că suntem români. ***„Simboluri ale românilor”*** a fost tema ediției anului 2025 a acestui festival care a reunit la Rădăuți, în județul Suceava, oameni deosebiți, speciali, ale căror suflete vibrează la unison întru trăire și simțire românească.

„Cred cu tărie că simbolurile ne ajută să înțelegem mai bine cine am fost și cine suntem. Vom vorbi despre oamenii-simbol, pentru că ei sunt făuritorii de bine și de frumos. Ei sunt cei care, prin faptele lor, au construit România civilizată”, spune Dumitru Parasca motivând tema aleasă pentru ediția cu numărul unsprezece a festivalului.

— *Domnule Parasca, ați tras cortina celei de-a unsprezecea ediții a festivalului „Regina Sânzienelor”, „copilul” dumneavoastră de suflet. Al dumneavoastră și al soției, Elena Parasca.*

— Da, s-a încheiatat cu bine – zic -, cea de-a unsprezecea ediție a Festivalului Național Concurs **„Regina Sânzienelor”**. Am avut musafiri de peste tot din țară și vreau să le mulțumesc, cu mare dragoste, și nu numai pentru prezență. Suntem deosebit de încântați de toate poveștile despre simboluri ale românilor, cu care fiecare dintre invitați a venit aici. Minunata **Clementina Tudor**, manager al Centrului Cultural **„Ionel Perlea”** Ialomița, ne-a vorbit despre Mihai Viteazul și despre Orașul (Târgul) de Floci, locul nașterii marelui voievod, și a venit însoțită de trupa de teatru **„Ionel Perlea”** Drama Club. Dumneavoastră, Valeru Ciurea, de la Centrul Județean de Cultură și Artă Olt ne-ați povestit despre Constantin Brâncuș Filmul pe care l-ați realizat pe această temă și pe care îl vom prezenta așa cum merită este impresionant! Sportiva de performanță și colegă a Nadiei Comăneci, doamna Ingrid Istrate, manager al Clubului Sportiv Municipal Onești, ne-a vorbit despre Nadia Comăneci ca simbol al românilor și a venit la festival însoțită de fetițele de la lotul național olimpic de gimnastică. Sensibila și talentata Adela Șulea ne-a vorbit despre Mihai Eminescu, așa cum știe doar ea s-o facă. **Marta Sofia Sîrbu** din Iași, studentă la conservator, l-a adus la festival pe marele Enescu și tot despre Enescu a vorbit **Angela Silion**, prietena noastră din Focșani. Tânăra de 10 (singura medie de 10 a Sucevei în 2024 la examenul de bacalaureat), studentă a Universității de Medicină **„Carol Davila”** din Iași, ne-a povestit despre George Emil Palade, laureat al Premiului Nobel pentru Medicină. **Dragoș Ieremie**, un copil excepțional, pasionat de aviație, elev al Colegiului Național ***„Eudoxiu Hurmuzachi”*** Rădăuți, a vorbit despre Traian Vuia, un pionier al aviației mondiale. Apoi, despre Credință, ca simbol al românilor, ne-au vorbit **Elena Negru**, o adevărată ambasadoare a Bucovinei, și părintele **Ciprian Casian Calancea**, susținuți de Grupul ***„Bilcuța”***, pe care doamna Negru îl coordonează. **Elena Nandriș** și Grupul ***„Urmașii lui Ștefan”*** din Mahala, Regiunea Cernăuți, ne-au povestit despre tragica deportare a Aniței Nandriș și despre cei ***„20 de ani în Siberia”***, iar minunata **Carolina Jitaru** a încălzit inimile celor prezenți cu vocea ei caldă. **Maestrul Laurențiu Palade** și **Corul Liceului Pedagogic „Nicolae Iorga”** din Botoșani pe care-l conduce (un cor care ocupă prima treaptă a podiumului la multe dintre concursurile la care participă) au susținut mai multe momente care au însuflețit întreaga audiență și care au fost răsplătite cu aplauze furtunoase. Doamna învățătoare **Corina Palade** din Botoșani a venit însoțită de elevii săi care au recitat (și au cântat) versuri ale poetului nepereche Mihai Eminescu. Ansamblul ***„Flori Vicovene”,*** coordonat de **Liliana Ursachi**, ne-a reamintit momentul cu care au câștigat anul trecut marele premiu la Secțiunea **„Grup”.** Iar despre surpriza pe care ne-au făcut-o corul ***„Voinețenii Covasnei”*** ce să mai vorbim! Ne-au dat lacrimile de emoție când i-am văzut la festival...

— *Anul acesta ați avut o secțiune în premieră la festival, aceea de gastronomie locală, idee care s-a dovedit a fi extrem de benefică dacă este să ne raportăm la interesul pe care l-a stârnit.*

— Da, am făcut pentru prima dată și un concurs gastronomic în cadrul festivalului. Am avut unsprezece localități din Bucovina (câte ediții are festivalul) la care s-a adăugat comuna Bogdan Vodă din Maramureș care a fost prezentă nu numai cu bucate, dar și cu Ansamblul **„Voievozii”**, condus de doamna Anuța Buș Echipele localităților bucovinene participante la această primă ediție a concursului gastronomic din cadrul Festivalului Național Regina Sânzienelor Rădăuți au fost: cea a orașului **Vicovu de Sus,** coordonator **Elena Schipor**;

cea a orașului **Milişăuţi**, coordonator **Brândușa Peslari** (care a venit și cu Ansamblul de dansuri Milișauți condus de **Gabriela Păsăilă**); cea a **comunei Vatra Moldoviței,** coordonatori **Ilaria Pușcă și Virginia Balahura**, cea a **comunei Brodina**, coordonator **Maria Creuco**; cea a **comunei Slatina, sat Herla**, coordonator **Costică Profiriu**; a **comunei Muşeniţa, sat Baineț,** coordonator **Maria Cernovschi**; a **comunei Bilca**, coordonator **Elena Negru**; a **comunei Horodnic de Jos**, coordonator **Felicia Olinici**; a **comunei Straja,** coordonator **Maria Chira**; a **comunei Dorneşti**, coordonator **Sorin Ciubotaru**; a **comunei Bogdan Vodă, din Maramureș**, coordonator **Anuța Bușta**. A fost mândra Bucovină, cu vrednicii ei bucovineni, dar și Maramureșul care au adus la cea de-a unsprezecea ediție a festivalului tot ce au comunitățile lor mai frumos: tradiții și obiceiuri, costume scoase din lăzile de zestre identitare și bucate alese făcute de mâinile dibace. Au fost acordate și premii dar nu cred că premiile contează atât de mult, cât bucuria revederii, a reîntâlnirii cu prieteni vechi, a faptului că fiecare își face prieteni noi, pentru că festivalul nostru este despre bucurie, despre făuritorii de bine și frumos ai neamului românesc.

— Una dintre secțiunile concursului dumneavoastră – cel care dă și numele festivalului – este acela prin care sunt desemnate Regina și Prințesa Sânzienelor.

— La această ediție, **Regina Sânzienelor a fost aleasă Adela Șulea din Suceava**, iar titlul de **Prințesă a Sânzienelor a fost primit de către Alessia-Ioana Zoița din loalitatea Slatina, Suceava.**

— Un alt premiu important în cadrul concursurilor festivalului este și acela primit pentru realizarea de costume inspirate din mitologia românească.

— Acesta a fost adjudecat anul acesta de către **Mario Oancea, din Slobozia, Ialomița. Marele premiu** a fost oferit la Secțiunea „Grup" și a fost primit de către micile gimnaste de la **C.S.M. Onești.**

— Este impresionant cum ați reușit să aduceți aici, în Bucovina, an de an, din ce în ce mai mulți români care s-au dovedit a fi nu doar prieteni ci și frați întru spirit și credință. Din estul sau din vestul României, din sud, din nord sau centru, din Bucovina de peste Prut, din Ucraina... Vecinii dumneavoastră din Maramureș sunt, deasemenea, prezenți aici în fiecare an.

— Da, prietenii noștri maramureșeni să știți că poate ne depășesc un pic în ospitalitate. Am mers cu plăcere de fiecare dată în Maramureș, ori de câte ori am fost invitați. Ultima dată am fost săptămâna trecută, la o nuntă. Gemenele folclorului maramureșan, ***Suzana și Daciana Vlad, sunt ambasadorii Maramureșului la festivalul nostru***. Suzana s-a căsătorit așa că joia trecută am fost la nuntă, în Vișeul de Sus.

— Am auzit că aveți mână bună la căsătorit...

— Să știți că lumea spune că la acest festival de Sânziene, denumit Regina Sânzienelor, pe lângă faptul că tradițiile spun că fetele își caută ursitul, cu adevărat îl și găsesc. Uneori te duci la biserică să-ți găsești ursitul, alteori mergi la hora satului... Câteodată vii la festivalul Regina Sânzienelor, unde chiar se întâmplă minuni.

— De ce Regina Sânzienelor? De ce Regatul Sânzienelor?

— Când am făcut primul eveniment, în 2015, pe 24 iunie, a venit multă lume iar una dintre doamnele de acolo ne-a spus o poveste atât de frumoasă despre Sânziene, o legendă. Bogdana Rașcu se numește acea doamnă profesoară. Eu împletisem de acasă niște coronițe cu flori de Sânziană și alte flori de câmp. I-am pus acelei doamne coronița pe cap și i-am spus: Bogdana, tu ești regina florilor, ești regina Sânzienelor. Și pentru că în mitologia noastră se spune că Sânzienele locuiesc pe undeva prin codri, prin lunci, pe văi, și că puțină lume le vede, am zis că și ele trebuie să locuiască undeva, să aibă o casă, și de aceea am înființat ***Asociația Culturală Regatul Sânzienelor.*** Folosisem deja titulatura de Regina Sânzienelor, iar o regină nu poate să locuiască decât într-un regat. Așa a rămas denumirea festivalului care, ulterior, după patru ediții, a devenit național. Pentru că își doreau oamenii să vină din ce în ce mai mulți. Domnul Ioan T. Lazăr m-a îndemnat să-l fac național. M-a ajutat și cu niște bani în 2018. A zis: domnule, habar n-ai cât este de frumos. Fă-l național și ai să vezi că nu o să-ți pară rău. Într-adevăr, în 2019 a fost prima ediție națională. Am căutat reprezentanți din mai multe zone etnografice, am luat legătura cu ei să vină alături de noi. Așa am pornit festivalul cu denumire națională.

— Ați făcut un periplu prin țară, căutându-i pe acești oameni?

— În pandemie, nu știam dacă mai putem organiza sau nu festivalul și am zis că într-un fel sau altul trebuie să ne manifestăm. Și atunci mi-a venit ideea să caut prieteni prin țară, care și ei, la rândul lor, au făcut un eveniment legat de Sânziene, de solstițiul de vară, să iau legătura cu ei și să le propun să vină la noi la festival în calitate de prieteni. Noi, pe acești prieteni i-am denumit ambasadorii acelui județ. Am mers din județ în județ împreună cu soția și cu un prieten, Marian Pricopie, videograf, care acum este în Italia. Am găsit acele persoane, le-am filmat și sunt postate toate, fiecare cu clipul său de ambasador, pe site-ul nostru, pe regina.sânzienelor.ro. Fiecare cu povestea lui, cum ne-am cunoscut, cum ne-am întâlnit. Am făcut festivalul și în pandemie. Am respectat normele de atunci. Din 41 de județe au venit ambasadorii din 38. A fost o onoare pentru noi să vină din țară profesori universitari, doctori în teologie, medici, oameni de cultură, scriitori, dar și oameni simpli care nu aveau studii superioare, dar care, prin manifestările lor au reușit să se impună în zona din care veneau sau poate chiar la nivel național și internațional. Se poate spune că noi acum avem reprezentare la nivel național și chiar internațional, pentru că și în zona Bucovinei de Nord, în zona Cernăuți, avem o ambasadoare, pe Elena Nandriș, iar în Basarabia, ambasadoarea noastră este Irina Chirinciuc, o solistă, o jurnalistă, un om de suflet cu care ne-am împrietenit tot datorită festivalului. Ea a venit aici după ce a aflat din presă, în 2019. A concurat, a luat premiul întâi și după aceea i-am propus să fie ambasadoarea noastră în Basarabia. Așa am reușit să cunoaștem mulți oameni și uitați-vă, așa v-am cunoscut și pe dumneavoastră și vă mulțumim că ați venit. Cred că nu vă pare rău.

— Dimpotrivă! Și vă mulțumesc pentru încredere și pentru ospitalitate. Cum s-au născut secțiunile festivalului?

— De la bun început, din anul 2015, am acordat titlul Regina Sânzienelor. Prin anul 2018 a venit o fetiță cu o carte de poezii și ne-a recitat la festival o poezie atât de frumoasă, făcută de ea despre Sânziene, încât am zis: tu ești Prințesa Sânzienelor. Așa s-a mai născut un titlu. De prin 2018-2019 au început să vină grupuri în care erau și băieți, și pentru că în povestea noastră era vorba despre ursit, de flăcăi, de focuri, de cercuri, de coronițe, de atât de multe și de frumoase povești despre iubire, despre dragoste, despre fertilitate, am zis să creăm o secțiune pentru grupuri, în care să vină și băieții cu fetele, sau doar băieții, să aibă propria secțiune unde să concureze. Așa a apărut cea de-a treia secțiune. Ulterior, când am văzut că la festival venea foarte multă lume îmbrăcată în cămașă tradițională, dar foarte puțin știau despre simbolurile cusute pe cămașă am zis: oameni buni, vă îmbrăcați cu o cămașă pe care poți să ai un simbol care să nu te reprezinte și tu să nu știi acest lucru. Mergi la biserică îmbrăcat așa și râde lumea de tine dacă tu nu știi ce porți. Așa mi-a venit ideea să fac a patra secțiune în concurs, aceea a costumelor inspirate din mitologia românească. Foarte multe persoane n-au mai venit în concurs pentru că nu știau să explice simbolistica de pe cămașă și atunci au apărut și costume din epoca medievală, tot felul de prinți, prințișori, voievozi, Păcală, Muma pădurii etc. Așa au apărut secțiunile.

— Aveți o mulțime de prieteni care vă vin și vă stau alături încât nici nu îți vine să crezi că acest mare festival este gândit și coordonat doar de doi oameni.

— Ediția de anul acesta nu ar fi putut strălucească atât cât a făcut-o fără prietenii noștri, care ne sunt alături necondiționat, încă de la prima ediție a festivalului: ***Mihaela Cobuz, familia Petru și Mihaela Mironescu, George Parasca (Magic Advertising), Cristi Ignat, Vasile Negru, Marian Pricope, Ovidiu Fîșcu, Ionela Isopescu (Isopia), Cristina Doria Onufrei dar și maestrul Ioan T. Lazăr***, căruia îi mulțumim pentru că ne-a fost alături și la această ediție a festivalului. Mulțumiri și gazdelor noastre de la ***Pensiunea „Țărăncuța" din Rădăuți*** și reprezentanților ***Cramelor Cotnari,*** care nu puteau lipsi de la un astfel de eveniment. Pentru că românii sunt viticultori de mii de ani. E una dintre ocupațiile acestui neam demn care viețuiește pe pământul străjuit de Carpați, mângâiat de Dunăre și Marea Neagră. Mărturie stau nenumăratele vestigii care se încăpățânează să ne ateste continuitatea, în ciuda vremurilor potrivnice care au trecut peste noi. Pe Dealul Cătălina, la Cotnari, dăinuie de mai bine de 2.500 de ani o cetate geto-dacică. Acolo, în inima Moldovei, sunt ***„podgoriile sfinte"*** de la Cotnari, cum le-a numit Dimitrie Cantemir, rodul unei îndeletniciri străvechi viti-vinicole. Din antichitate și până astăzi, vița de vie a îmbrățișat neîntrerupt dealurile molcome ale acestei zone. La Cotnari, supraviețuiește spiritul celor care au ridicat vinul la rangul de licoare regească, dacii. Drumul vinului este lung, dar plin de recompense. Dragostea localnicilor pentru creșterea și rodul viței de vie i-a învățat să prețuiască fiecare boabă purtătoare de soare și să împărtășească cu ceilalți bucuria vieții. Cele peste 1.700 de hectare cu plantații de vie sunt îngrijite cu respect pentru acest pământ binecuvântat de Dumnezeu cu atâta bogăție. Iată de ce Grasa de Cotnari, de exemplu, nu s-a adaptat în nicio altă podgorie din România sau din lume. Podgoria a fost mereu dăruită cu ***„bună potrivire de oameni înțelepți și de la natură",*** zicea Mihail Sadoveanu. Bogat în istorie, acest aur lichid poartă în el pe lângă lumina soarelui și bunătatea pământului și ceva din sufletul făurarului.

— Se spune că la Cotnari, vinul ajunge a îmbătrâni cu răbdare în butoaie de stejar, adăpostite în crame răcoroase și uitate de timp. Cu peste un milion de sticle, multe dintre ele mai vechi decât sălașul în care se odihnesc, vinoteca impresionează prin gamele de colecție.

— Vinurile de Cotnari șoptesc secretele tradiției milenare și validează trecutul din perspectiva prezentului, dând viață celor mai frumoase trăiri. *„Puțin, ca tot ce-i bun,/Și bun, ca tot ce este rar,/Acesta-i vinul de Cotnar."* Am fost onorați că la a unsprezecea ediție a Festivalului Național Concurs **„Regina Sânzienelor"**, Compania COTNARI, reprezentată de Andrei Vornicu, specialist Marketing și Cătălin Panțiru, director vânzări la Cramele Cotnari, ne- a fost partener și le mulțumim pentru asta.

Departamentul pentru Românii de Pretutindeni
Proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni

CULTURO

FESTIVAL DE CARTE & ARTE AL ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI

Ediția a III-a

3-5 OCTOMBRIE 2025
MADRID, SPANIA

FESTIVAL DE CARTE & ARTE AL ROMÂNILOR DE PRETUTINDENI – CULTURO

Parteneri:

Conferință susținută in 21 mai 2025 la Universitatea din Granada, Lectoratul ILR, reprezentant FELIX NICOLAU

VARIAȚIILE DIALECTALE ALE ROMÂNEI - PRIVIRE SINTETICĂ

Conf. univ. dr. **Gabriel BĂRDĂȘAN** și Conf. univ. dr. **Ana-Maria Radu-Pop**
Universitatea de Vest din Timișoara
Facultatea de Litere, Istorie, Filosofie și Teologie

1. Variație lingvistică diatopică. Dialect, subdialect, grai

Una dintre perspectivele de a descrie o limbă o reprezintă variațiile sale diatopice sau teritoriale, numite în general *variații dialectale*. În funcție de modul în care aceste variații se raportează unele la altele în cadrul unei limbi, distingem *dialectele, subdialectele, graiurile* sau *grupurile de graiuri.*

Româna, ca idiom romanic, cunoaște aceste diferențieri spațiale, iar descrierea sa din punctul de vedere al diversității dialectale impune câteva clarificări conceptuale. În general, se afirmă că limba română are patru dialecte: dacormâna, aromâna, meglenoromâna, istroromâna. Conform acestei afirmații există patru variante dialectale ale românei. Formularea merită a fi analizată, pentru că impune clarificări de natură terminologică.

Structura *„variante dialectale ale românei"* relevă o problemă referitoare la ce înțelegem prin *română* sau la ce ne raportăm când spunem *română*: a) româna ca sistem lingvistic în uz (perspectivă sincronică, actuală, descriptivă) sau b) româna ca sistem lingvistic în evoluție (perspectivă istorică, diacronică sau evolutivă).

Româna, ca sistem lingvistic în uz, s-a dezvoltat pe baza unuia dintre cele patru dialecte enumerate anterior, printr-un proces evolutiv de normare și standardizare generală. Româna actuală, ca limbă națională, are la bază dialectul dacoromân, astfel formularea *„variante dialectale ale românei"* este improprie, inexactă, chiar ambiguă, pentru că limba actuală este o continuare și o dezvoltare a unei singure variante dialectale - dacoromâna.

Româna, ca sistem lingvistic în evoluție, a cunoscut, în istoria ei, etape de unitate și de diferențiere care au permis apariția, după etapa de formare a unei limbi romanice distincte în partea orientală a romanității, și a celor patru varietăți dialectale românești (dacoromâna, aromâna, meglenoromâna și istroromâna). Aceste patru dialecte sunt rezultatul unui proces de diferențiere produs în timp și la care a fost supusă româna din prima fază a dezvoltării sale, etapă cunoscută sub numele de *română comună* (stadiu inițial al limbii nediferențiat dialectal). Astfel, când ne referim la dialecte, formularea pertinentă este *„dialecte istorice ale românei"* sau *„variante dialectale ale românei comune (*sau *ale românei ca limbă istorică)".*

Pentru a înțelege această afirmație trebuie să ne raportăm la teritoriul de formare a poporului și a limbii române și la *româna comună.*

2. Originea nord și sud-dunăreană a poporului și a limbii române

Majoritatea lingviștilor susțin teoria formării poporului și a limbii române pe un teritoriu întins, atât la nordul, cât și la sudul Dunării, deci pe tot teritoriul romanizat din această parte a Imperiului Roman, având ca centru de greutate nordul Dunării. Explicația științifică a prezenței românilor pe ambele maluri ale Dunării o reprezintă rezistența, continuitatea elementului romanic. În nordul Dunării, poporul și limba română au asimilat elementele străine (mai ales slave) din această perioadă, iar în sudul Dunării, româna a fost cea care s-a restrâns prin asimilarea vorbitorilor de către masele vecine. Existența dialectelor românești sud-dunărene constituie o dovadă a continuității elementului romanic și român și dincolo de Dunăre, o dovadă a puterii lor de rezistență în fața tendințelor de asimilare (vezi ILR 1970: 37-38; ILR 2018: 291-297).

La începuturile sale, idiomul romanic nou format atât la nordul, cât și la sudul Dunării se caracteriza printr-o relativă unitate, nediferențiată dialectal, această etapă din dezvoltarea limbii române fiind cunoscută sub numele de *română comună.*

3. Româna comună

„Româna descinde din latina dunăreană (...), acel aspect al latinei orientale vorbite în provinciile dunărene romanizate (Dacia, Moesia Inferior, Moesia Superior, Panonia Inferior)" (Brâncuș 2002: 52). Latina dunăreană poate fi considerată drept prima fază din istoria limbii române, iar *româna comună* este faza imediat următoare, reprezentând etapa de dezvoltare a limbii române de dinaintea nașterii și separării celor patru dialecte: dacoromâna, aromâna, meglenoromâna și istroromâna. În această perioadă româna avea caracter unitar, dialectele nu se conturaseră încă, iar vorbitorii acesteia, de la nord și sud de Dunăre aparțineau unui trunchi etnic unitar (Brâncuș 2002: 52).

Termenul care s-a consacrat pentru referirea la această etapă de evoluție a limbii este *română comună* (I. Șiadbei, Al. Rosetti), dar în literatura de specialitate se regăsesc și alte denumiri ale acesteia (vezi Brâncuș 2002: 52): *străromână* (S. Puşcariu); *română primitivă* (Al. Philippide); *română primitivă comună* (D. Macrea); *romanică balcanică* (Ov. Densusianu). Delimitarea temporală a românei comune este în strânsă legătură cu momentul apariției diferențierilor dialectale pe teritoriul nord- și suddunărean pe care se utiliza noul idiom romanic. Româna comună începe prin secolele al VI-lea – al VII-lea – perioada în care se distinge de latina dunăreană și de celelalte idiomuri romanice, iar încheierea acestei etape de dezvoltare a limbii poate fi fixată în secolele al XI-lea și al XII-lea, în funcție de separarea celor patru grupuri de români sub presiunea migrației slavilor (Sala 1970: 113; Brâncuș 2002: 53).

Fiind vorba de variantă orală și foarte veche a limbii, româna comună a fost reconstruită, în trăsăturile sale esențiale, prin compararea

dialectelor nord- şi sud-dunărene şi prin raportarea la latină a datelor obţinute. Se consideră că fenomenele care se regăsesc în toate cele patru dialecte sunt caracteristice românei comune (Brâncuş 2002: 53-54).

4. Românii de la nord şi sud de Dunăre. Etapa diferenţierii dialectale

Unitatea relativ mare a limbii române, reflectată în trăsăturile comune celor patru dialecte – dacoromân, aromân, meglenoromân şi istroromân, i-a determinat pe istorici şi pe lingvişti să admită că până la un moment dat a existat o unitate geografică a poporului român şi o unitate lingvistică (Frăţilă 2010: 29). Astfel, constituind o unitate *etno lingvistică* pe teritoriul romanizat din nordul şi din sudul Dunării, poporul român s-a scindat, începând, probabil, cu secolul al IX-lea sau al X-lea în cele patru grupuri de români de astăzi: nord-dunărenii – (daco)românii, respectiv sud dunărenii – aromânii, meglenoromânii şi istroromânii. Se admite, în general, că primii care s-au desprins din comunitatea străromână au fost strămoşii aromânilor, atestaţi deja în secolul al X-lea în sudul Peninsulei Balcanice; aceştia au fost urmaţi de strămoşii meglenoromânilor şi, aproximativ în secolul al XIII-lea, de cei ai istroromânilor (Todoran 1977: 110).

a) Numărul şi aşezările actuale

Aromânii sunt răspândiţi în toată Peninsula Balcanică: cei mai mulţi se găsesc în Grecia (mai ales în Thessalia şi Epir), în Albania, în fosta Iugoslavie (mai ales în actuala Republică Macedonia) şi în Bulgaria. Numărul lor nu poate fi stabilit cu exactitate, însă se situează undeva între 300.000 şi 600.000. În România trăiesc aproximativ 50.000-70.000 de aromâni, grupul cel mai numeros aflându-se în Dobrogea (Saramandu 2007: XXV XXVI; Saramandu, Nevaci 2009: 27).

Meglenoromânii locuiesc în câteva localităţi din nordul Greciei şi din sudul R. Macedonia, în regiunea Meglen (tc. *Caragiova*). Nici numărul lor nu poate fi stabilit cu exactitate, însă se estimează că astăzi mai sunt aproximativ 5.000 de persoane. Ca o consecinţă a evenimentelor istorice din Peninsula Balcanică, şi în România s-au stabilit familii de meglenoromâni, urmaşii acestora locuind în comuna Cerna, judeţul Tulcea, dar şi în Banat (la Dudeştii Noi şi Jimbolia) (Frăţilă 2010: 177).

Istroromânii se află în partea croată a Peninsulei Istria, într-un perimetru geografic restrâns, mai exact în câteva sate aflate la nord şi la sud de Monte Maggiore (cr. Učka Gora). În nordul acestui lanţ muntos, un grup compact de vorbitori de istroromână se găseşte doar în localitatea Jeián (cr. *Žejane*), în regiunea *Ćićarija*, iar în partea de sud – în *Sušńévitę* (forma cr. oficială *Šušnjevica*), *Nóselo* sau *Nósolo* (cr. *Nova Vas*), *Sucódru* (cr. *Jesenovik*), *Letâi* (cr. *Letaj*) şi *Bârdo* (cr. *Brdo*), cu cătunele: *Costârčân* (cr. *Kostrčane*), *Dolínšćina*, *Zaçkovci, Peråsi, Brig* (vezi *Kovačec* 1984: 550). După datele celei mai recente anchete, realizată de Goran Filipi (2002: 44), în satele din Istria se mai găsesc aproximativ 250 de vorbitori de istroromână, număr la care ar trebui adăugaţi şi istroromânii care s-au stabilit în ţările europene, dar şi în America, Australia etc.

b)Originea aromânilor, meglenoromânilor şi istroromânilor:

Răspândirea acestor populaţii româneşti în întreaga Peninsulă Balcanică a dat naştere unor opinii divergente în ceea ce priveşte patria lor primitivă.

În ceea ce-i priveşte pe *aromâni*, majoritatea cercetătorilor susţin originea sud dunăreană a acestora, considerând că ei nu sunt băştinaşi în locurile în care trăiesc astăzi, ci că au plecat dintr-o regiune aflată mai la nord, între Dunăre şi Balcani.

În favoarea situării patriei primitive a aromânilor în regiuni mai nordice decât cele în care se găsesc astăzi, Ov. Densusianu aduce următoarele argumente: *absenţa elementelor vechi greceşti* din dialectul aromân; existenţa unor toponime româneşti în vestul Bulgariei actuale, unde nu mai există o populaţie aromână stabilă (*Cercel, Bukurovci, Krnul* etc.); aromânii se află, în prezent, în zona de civilizaţie greacă, în care limba latină nu se putea înrădăcina (Densusianu 1961: 208-210).

Th. Capidan consideră că aromânii fac parte, alături de meglenoromâni, din *ramura românilor sudici* din dreapta Dunării, însă admite totodată şi autohtonia unor aromâni (în special a celor din munţii Pindului) în ţinuturile de astăzi, aducând drept argumente câteva toponime care prezintă transformări fonetice întâlnite doar în elementele de origine latină ale limbii române: *Băiasa* (< lat. *Vavissa*, cu transformarea lui *v* iniţial în *b*), *Lăsun* (< gr. *Elasona*, cu transformarea lui o accentuat în poziţie nazală în *u*) şi *Sărună* (< *Salona*, cu transformarea lui *-l-* intervocalic în *r*). Absenţa elementelor bizantine din idiomul aromânilor băştinaşi în Grecia a fost justificată de savantul aromân prin îndeletnicirea acestora cu păstoritul: „în calitate de păstori cu viaţa nomadă, ei stăpâneau înălţimile munţilor, acolo unde cultura şi limba greacă nu-i puteau ajunge" (Capidan 1932: 25).

Teoria lui Th. Capidan despre autohtonia unor aromâni din Grecia a fost acceptată de Sextil Puşcariu (vezi Puşcariu 1976: 252) şi de Nicolae Saramandu: „În stadiul actual al cercetărilor, trebuie să admitem că romanitatea a putut să apară în mai multe zone ale vastului teritoriu romanizat din nordul şi din sudul Dunării şi că aromânii sunt continuatorii romanităţii sudice" (Saramandu 1984: 424-425).

Ov. Densusianu consideră că *principala cauză* a părăsirii teritoriului dintre Dunăre şi Balcani de către aromâni o constituie *invazia slavilor şi a bulgarilor*, iar începutul coborârii aromânilor spre ţinuturile actuale trebuie situat în secolele al VI-lea şi al VII-lea (Densusianu 1961: 212). Şi A. Philippide (1927: 387-407) consideră că deplasarea aromânilor spre ţinuturile în care îi găsim astăzi s-a datorat invaziei populaţiilor slave (slovene şi sârbo-croate) în teritoriul de formare a limbii române din sudul Dunării.

Spre deosebire de Ov. Densusianu şi de A. Philippide, Th. Capidan şi Sextil Puşcariu apreciază că nu invazia slavilor a determinat plecarea aromânilor spre locurile în care trăiesc astăzi, elementele slave vechi existente în dacoromână, aromână, meglenoromână şi istroromână demonstrând faptul că a existat o „coexistenţ[ă] îndelungată între slavii şi românii primitivi. [...] Doar scurgerea timpului şi organizaţiile statale din sudul Dunării au dus la o despărţire definitivă. Acolo românii au pierdut cu timpul limba lor, devenind slavi, aici slavii s-au pierdut în masele de români. Avem de a face deci cu un proces natural de deznaţionalizare, al cărui rezultat erau statele slave de dincolo de Dunăre şi cele româneşti de dincoace." (Puşcariu 1974: 100; vezi şi Capidan 1932: 24).

În ceea ce-i priveşte pe *meglenoromâni*, aceştia ar reprezenta, în opinia lui Ov. Densusianu, o *colonie dacoromână* stabilită în zona Vardarului inferior, într-o regiune locuită de aromâni, iar graiul lor ar fi un *subdialect al dacoromânei*. Prin urmare, lingvistul bucureştean consideră că *meglenoromânii au origine nord-dunăreană*. Teoria sa se bazează pe un anumit număr de particularităţi lingvistice – fonetice, morfologice şi lexicale – prin care meglenoromâna se apropie de dacoromână şi se depărtează de aromână (de exemplu, în dialectele meglenoromân şi dacoromân, spre deosebire de cel aromân, *u* din diftongul *au*, nu se consonantizează – megl. *dauc*, dr. *adaug*, ar. *adavgu*; *ĝ* (< *j + ó, ú* sau *d + e, i + ó, ú*) > *j* – megl., dr. *joc*, ar. *aĝoc*; tratamentul labialelor; la imperfect, pers. a III-a pl., verbele au în meglenoromână, ca în dacoromână, desinenţa *-u*: megl. *vidęu*, dr. *vedaęu*, ar. *vidęa* etc.).

Combătând teoria lui Ov. Densusianu, Th. Capidan îi include pe meglenoromâni, alături de aromâni, în grupul românilor din sudul Dunării. Totodată, el demonstrează pe baza particularităţilor lingvistice „aproape 40 de puncte de deosebiri esenţiale – proprii numai graiului meglenit, care nu se găsesc nici în aromână şi nici în dacoromână" (Capidan 1925: 58) că meglenoromânii vorbesc un dialect aparte.

Şi în opinia lui S. Puşcariu meglenoromânii au origine sud-dunăreană, făcând parte, alături de aromâni, din grupul *românilor răsăriteni*, care se opune *românilor apuseni*, din care provin istroromânii.

Petar Atanasov, analizând, pe de-o parte, argumentele aduse de Th. Capidan şi de Sextil Puşcariu privind originea sud-dunăreană a meglenoromânilor şi, pe de altă parte, pe cele ale lui Ov. Densusianu în favoarea originii nord-dunărene a acestora, înclină să susţină teoria lingvistului bucureştean: „Fără a avea pretenţia de a combate teoria lui Puşcariu şi Capidan asupra originii meglenoromânilor, cele prezentate mai sus se apropie mai mult de punctul de vedere al lui Densusianu cu privire la această problemă. O analiză mai aprofundată a faptelor de limbă din meglenoromână, în comparaţie cu cele din celelalte dialecte româneşti, poate ne-ar duce la o nouă interpretare cu privire la originea meglenoromânilor decât cea acceptată astăzi, în general, în lingvistica românească." (Atanasov 2002: 26).

Asemănările meglenoromânei cu dacoromâna, pe de-o parte, şi cu aromâna şi istroromâna, pe de altă parte, se datorează, în opinia lui Nicolae Saramandu, faptului că „meglenoromânii reprezintă urmaşii populaţiei romanizate din ţinutul situat între Dunăre şi Haemus, care se afla în contact teritorial atât cu populaţia romanizată din nordul Dunării, cât şi cu populaţia romanizată din sudul Dunării (strămoşii istroromânilor şi ai aromânilor)" (*apud* Frăţilă 2010: 45).

Şi în privinţa originii *istroromânilor* părerile sunt împărţite. Astfel, Ovid Densusianu a susţinut *originea nord-dunăreană* a istroromânilor, considerând că idiomul vorbit de aceştia reprezintă un grai dacoromân transplantat în Istria de colonişti români din Banat şi din sud-vestul Transilvaniei. Un argument în favoarea faptului că istroromânii nu sunt băştinaşi în locurile de astăzi este rotacismul (trecerea lui *-n-* simplu intervocalic în elementele de origine latină la *r*), fenomen caracteristic istroromânei, care nu apare însă şi în împrumuturile de origine venetă sau croată, aspect care demonstrează că acţiunea acestui fenomen era încheiată în momentul contactului istroromânilor cu veneta şi cu croata. Teoria lui Densusianu privind originea românilor este susţinută şi de Iosif Popovici, Al. Rosetti, Ion Coteanu etc.

Sextil Puşcariu respinge însă teoria originii nord-dunărene a istroromânilor formulată de Ov. Densusianu, considerând că istroromânii făceau parte din ramura *românilor apuseni*, care se găseau în nord-vestul Peninsulei Balcanice, în fosta Iugoslavie, fiind „în strânsă legătură cu românii răsăriteni, din Bulgaria de azi, şi cu strămoşii dacoromânilor, dincolo de Dunăre [...]." (Puşcariu 1926: 4). Concordanţele dintre dialectul istroromân şi subdialectul bănăţean sau graiul dacoromânilor rotacizanţi se explică, în opinia lingvistului clujean, prin faptul că *românii apuseni* erau în contact cu dacoromânii de vest. Teoria lui S. Puşcariu a fost acceptată de Th. Capidan, Al. Procopovici, Ion Gheţie etc.

Există şi o teorie care conciliază oarecum cele două teorii dominante. Este vorba despre concepţia Elenei Scărlătoiu, potrivit căreia „marea masă a strămoşilor istroromânilor provine din regiunile septentrionale ale Peninsulei Balcanice", putându-se vorbi de existenţa mai multor „«nuclee» situate atât în părţile centrale, de vest şi de nord-vest ale Transilvaniei, cât şi la sud de Dunăre, cu precădere în zona Timok-Prizren." (Scărlătoiu 1998: 325).

c) Numele românilor sud-dunăreni

În ceea ce priveşte *numele* sub care sunt cunoscuţi aceşti români sud-dunăreni, se disting următoarele categorii: nume pe care şi le dau ei înşişi; nume date de către cercetători; nume cu care sunt denumiţi de către populaţiile înconjurătoare (vezi Bălteanu 2004: 69).

Aromânii sunt singurii dintre românii sud-dunăreni care şi-au păstrat „numele etnic în legătură cu originea lor" (Capidan 1932: 3). Termenul *aromân* (pl. *aromâni*) este savant (denumirea a fost dată de G. Weigand, *Die Aromunen*, II, Leipzig, 1894 şi preluată de Sextil Puşcariu şi de Theodor Capidan), la fel ca termenul *macedoromân* (acest etnonim este impropriu şi trebuie evitat, deoarece nu toţi aromânii se găsesc în Macedonia).

Termenul general, folosit de toţi aromânii, este *armân*, pl. *armấń* (< *rumân* < lat. *romanus,* cu *a* protetic şi cu sincopa lui *u* neaccentuat, legi fonetice specifice dialectului lor). Între ei se numesc după regiuni: *epiroţi* (cei din Epir), *grămusteni* (cei din Gramoste), *fărşeroţi* (cei din apropierea localităţii Fraşari din Albania) etc.

Dintre numele folosite de către populaţiile înconjurătoare pentru aceşti români sud dunăreni amintim: *vlahi, cuţovlahi* „vlahi şchiopi" (denumire dată de greci), *ciobani* (nume care reflectă ocupaţia lor de bază şi care a fost dat de turci şi de albanezi; aceştia din urmă îi numesc şi *rămări* (*rëmër)* < lat. *romanus*), *ţinţari* (mai ales sârbii îi numesc aşa, datorită, probabil, pronunţiei lui *ĉ* ca *ţi*), *machidoni* etc.

Şi numele *meglenoromân* este savant şi reprezintă o creaţie a oamenilor de ştiinţă (după modelul *dacoromân, istroromân*): *Meglen* (numele ţinutului în care se găsesc aşezările acestor români sud-dunăreni) + *român*. Pentru desemnarea acestui grup mic de români în literatura de specialitate se foloseşte şi denumirea de *megleniţi*, însă, aşa cum afirmă şi P. Atanasov, acest termen „ar putea să producă o oarecare confuzie, prin faptul că prin el sunt denumite şi alte idiomuri, ca de exemplu graiurile macedonene din regiunea Meglenului [...]." (Atanasov 2002: 5).

Între ei, meglenoromânii se numesc *vla, vlau*– pl. *vlaş*, sub acest nume fiind cunoscuţi şi de populaţiile învecinate. Pentru a evidenţia locul de naştere al unei persoane se folosesc derivate de la numele localităţilor: *uminéţ* (sg. şi pl.) – arată că persoana respectivă este din Umă, *cupinéţ* (sg. şi pl.) – din Cupă, *uşinéţ* (sg. şi pl.) – din Oşiń etc.

Şi denumirea de *istroromân* este o creaţie a oamenilor de ştiinţă, pornindu se, ca şi în cazul dacoromânei şi aromânei, de la numele ţinutului în care se găsesc aceşti români, şi anume Peninsula Istria.

Între ei, istroromânii îşi spun *vlâh*, pl. *vlâş* (în nord), vlas (în sud) sau folosesc denumiri derivate de la numele localităţii natale: *jeiânţi* (cei din Jeián), *susńevţi/susńevski* (cei din Suşnieviţa) etc.

Croaţii din jur îi numesc *vlahi, ĉiribiri* (termen format din *cire* „cine" şi *bire* „bine", care poate fi o trimitere la una dintre particularităţile fonetice specifice istroromânei, şi anume rotacismul; acest etnonim a fost explicat însă şi prin tc. *ceri beri* „grănicer, apărători de hotare"), *cici* (care ar avea la bază cr. *čića* „unchi" sau numele unui feudal istrian de origine valahă: *Pasculus Chichio*) (vezi Frăţilă 2010: 193 194) etc.

Continuare in numărul următor

Din farmecul Bisericii-Cetate Hărman

Tanța Tănăsescu / Uniunea Ziariștilor Profesioniști din România

Începutul istoric al localității Hărman coincide cu epoca în care Țara Bârsei era stăpânită de Ordinului Cavalerilor Teutoni (1211-1225), când au fost întemeiate așezări și au fost atrași primii coloniști germani.

Biserica Evanghelică Fortificată Hărman datează din anul 1240, aceasta fiind construită de călugării cistercieni care au venit în acea zonă după plecarea cavalerilor teutoni.

Aproximativ în sec. XV, împrejurul bisericii a fost ridicat, în scop de protecție, un zid înalt de 10-12 m, având 7 turnuri de apărare și un tunel de legătură între turnuri, pe metereze patrulând străjerii cetății. Apărați de aceste întărituri solide, locuitorii au supraviețuit atacurilor inamice de-a lungul secolelor.

Este de menționat că în partea sudică a cetății s-a păstrat o fântână cu cumpănă, asigurând, mai ales în timpul asediilor, aprovizionarea cu apă.

Anterior secolului al XVII-lea, fortificațiile din jurul bisericii au fost extinse și întărite masiv, dând astfel naștere uneia dintre cele mai mari și bine păstrate biserici fortificate din Țara Bârsei.

În partea interioară a fortificațiilor au fost clădite ulterior mici încăperi, unde oamenii din sat își depozitau provizii alimentare sau obiecte de valoare, când localitatea era asediată de dușmani. Tot aici erau depozitate semințe pentru culturile anului următor. În caz de nevoie, în cetate se puteau retrage în jur de 800 de persoane.

Aceste încăperi mici se păstrează și în zilele noastre, putând fi vizitate, în ele fiind etalate exponate din viața trecută a comunității, precum unelte agricole, piese de mobilier, articole de port național săsesc, ș.a.

Începând cu secolul al XVII-lea, fortificațiile și-au pierdut scopul militar, continuând a fi folosite pentru depozitarea de hrană.

În jurul anului 1300, turnul clopotniță a fost integrat în partea vestică a bisericii. Cu o înălțime de 56m, acesta este cel mai înalt din Țara Bârsei. În anul 1794, în urma lucrărilor la acoperișul turnului, s-a renunțat la galeria de apărare.

Clădirea inițială a capelei este înfrumusețată cu o pictură murală ce datează din sec. XV, afectată din păcate de trecerea timpului.

În 1754 este instalată o orgă de mici dimensiuni, ce va fi mai apoi extinsă la forma actuală de către meșterii brașoveni, în perioada 1868-1888. În prezent este funcțională, având 950 de tuburi, tastatură manuală, 19 registre și un pedalier.

Băncile de lemn din biserică datează din 1763, fiind confecționate din grinzi de brad și lipsite de spătare. Acestora li se spunea și băncile femeilor deoarece erau rezervate soțiilor, al căror port tradițional impunea lipsa spătarelor.

Se remarcă stranele din secolul al XVIII-lea, decorate cu ornamente florale, cât și covoarele orientale ce decorează pereții corului, balustrada tribunei și primele bănci.

Semnalăm și pictura ce reprezintă un pelican, decor existent pe portalul vestic, datând din perioada gotică târzie.

Stilul gotic este apreciat drept una dintre cele mai prolifice maniere de creație din istoria artei, caracterizat prin realism și atenție la detalii, diferit de stilurile stricte și formale ale perioadei romanice.

Se spune că Cetatea Hărman a fost de multe ori atacată și asediată dar niciodată cucerită.

În trecerea dumneavoastră pe aceste meleaguri, poposiți și în Comuna Hărman (în germană Honigberg, în traducere **„Muntele mierii“**), aflată la aproximativ 10 km distanță de Brașov și nu ezitați să vizitați Ansamblul Bisericii Evanghelice Fortificate Hărman, această bijuterie arhitecturală dar și monument istoric, care a păstrat magistral multe din elementele originale, evocând în ansamblul ei opt secole de istorie a Țării Bârsei.

Crypto vs. ANAF: Cum să eviți impozitarea de 70% pe veniturile din criptomonede

Introducere

În prealabil, facem mențiunea că, în pofida definiției oferite de Codul Fiscal acestor active, respectiv ***„monedă virtuală”***, în continuare ne vom referi la acestea cu denumirea de ***„criptomonede”.*** Aceasta deoarece, în mentalul colectiv și în uzul general, termenul ***„criptomonede”*** este mai bine cunoscut și mai des utilizat, reflectând realitatea pieței și a investitorilor din acest domeniu.

Așadar, spațiul criptomonedelor a fost, pentru mult timp, perceput ca un teritoriu imposibil sau greu de reglementat, însă, pe fondul presiunii sociale, autoritățile fiscale, inclusiv cele din România, și-au intensificat eforturile pentru a stabili *”regulile jocului”* pe cât posibil. Pe fondul demersurilor de a reduce cheltuielile bugetare și a identifica noi surse de venit la bugetul de stat, ANAF a a decis să impoziteze cu 70% veniturilor care nu pot fi justificate prin documente financiar-contabile (clasice). Fără a fi neapărat principalii destinatari ai reglementării, investitorii și traderii din domeniul crypto pot avea serioase bătăi de cap cu această nouă inițiativă a statului.

Așadar, cum poți evita problemele fiscale și ce măsuri trebuie să iei pentru a te proteja? Vom analiza în detaliu implicațiile acestui impozit și soluțiile eficiente pentru a rămâne în legalitate.

De unde provine impozitul de 70%?

Conform Codului Fiscal, orice sumă care nu poate fi justificată prin documente oficiale este încadrată drept ***“venit neidentificat”*** și poate fi supusă unei impozitări semnificative. În cazul activelor digitale, acest lucru poate genera o serie de inconveniente, din mai multe motive:

Lipsa unor rapoarte contabile standardizate

Majoritatea platformelor internaționale de schimb crypto nu furnizează documente contabile compatibile cu legislația fiscală românească. Dificultatea urmăririi transferurilor între wallet-uri

În lipsa unui departament de blockchain analysis este foarte dificilă urmărirea tranzacțiilor între portofele, mai ales atunci când acestea sunt furnizate de entități descentralizate și/sau protocoale de anonimizare a tranzacțiilor și pot fi interpretate greșit de autorități. În atare situații, revine utilizatorului să demonstreze legalitatea tranzacțiilor, sursa veniturilor și corectitudinea sumelor declarate.

Absența unui cadru clar de raportare

Spre deosebire de alte venituri, câștigurile din crypto trebuie evidențiate și raportate într-un mod care să fie recunoscut de ANAF. Prin urmare, fără o documentație solidă, există riscul ca veniturile din crypto să fie considerate ***“nejustificate”***, iar ANAF să aplice impozitarea de 70%, iar nu 10%, cota ce se aplică atunci când sursa câștigurilor din cryptomonede este justificată.

Cum identifică ANAF veniturile din crypto?

Autoritățile fiscale au la dispoziție mai multe mecanisme pentru a monitoriza tranzacțiile și a detecta posibile nereguli:

1. CARF (Crypto-Asset Reporting Framework) – Un sistem internațional ce permite statelor să facă schimb automat de informații despre tranzacțiile crypto, pentru a combate evaziunea fiscală, pe care ANAF intenționează să-l implementeze în perioada următoare.

2. Monitorizarea tranzacțiilor bancare – Băncile pot raporta către ANAF retragerile mari din exchange-uri către conturile bancare.

3. Colaborarea internațională – România face parte din acorduri de schimb automat de informații fiscale, ceea ce înseamnă că datele utilizatorilor pot fi transmise direct autorităților.

4. Controale fiscale extinse – ANAF a devenit tot mai activ în investigarea veniturilor din surse alternative, inclusiv crypto.

Ce măsuri poți lua pentru a te proteja?

Pentru a evita problemele fiscale și a te asigura că respecți legea, este important să adopți un set de măsuri strategice:

- ține o evidență clară a tranzacțiilor, păstrând rapoarte detaliate ale tranzacțiilor, inclusiv istoricul conversiilor și extrasele de cont relevante.
- folosește exchange-uri reglementate, adică platforme care oferă documente contabile compatibile cu legislația românească.
- declară veniturile corect și la timp, incluzând câștigurile din crypto în declarația ta fiscală.
- asigură-te că ai documentația necesară privind platformele folosite (dacă utilizezi exchange-uri reglementate, păstrează evidența verificărilor KYC (Know Your Customer), deoarece acestea pot constitui dovezi utile în justificarea fondurilor tale).
- consultă un avocat specializat în fiscalitate crypto, care poate efectua un audit al situației tale și semnala eventualele neregularități, poate oferi îndrumare clară și soluții personalizate.

Ce faci dacă ai primit o decizie de impunere?

În cazul în care nu ai reușit să respecți măsurile de prevenție de mai sus sau nu ai pus la dispoziția ANAF documentele necesare, s-ar putea să te regăsești în situația în care ai primit o somație sau o decizie de impunere pentru plata impozitului de 70%. Într-o atare situație există căi legale prin care poți contesta această decizie și să îți aperi drepturile.

Cum poți contesta o decizie de impunere ANAF?

Dacă ANAF consideră că veniturile tale din crypto sunt nejustificate și emite o decizie de impunere, ai dreptul să o contești. Iată pașii esențiali:

- Primul pas constă în formularea unei contestații, în termen de 45 de zile de la comunicare. Contestația se depune la structura emitentă a actului administrativ fiscal, iar soluționarea acesteia este realizată de către direcțiile de specialitate din cadrul ANAF. Este esențial să furnizezi documente care să justifice proveniența fondurilor și să demonstrezi că interpretarea ANAF nu este corectă. Poți include extrase de cont, rapoarte de tranzacții, declarații fiscale anterioare și orice alte documente relevante.
- Al doilea pas constă în formularea unei acțiuni în instanță, în termen de 6 luni, în cazul în care ANAF respinge contestația, pentru a obține anularea sau reducerea impozitului impus.

De ce este importantă asistența juridică?

În astfel de cazuri, expertiza unui avocat specializat în fiscalitate și mai ales aplicată pe zona crypto este crucială. Fiecare situație este diferită, iar o strategie juridică bine construită poate face diferența între plata unui impozit exagerat și o soluționare favorabilă. Un avocat te poate ajuta să îți construiești apărarea, să redactezi contestația într-un mod solid și să gestionezi procesul în instanță, dacă este necesar.

Concluzie

Reglementarea veniturilor din crypto devine tot mai strictă, iar investitorii trebuie să fie pregătiți pentru un control fiscal riguros. O bună organizare a tranzacțiilor, utilizarea platformelor conforme și colaborarea cu un specialist sunt esențiale pentru a evita impozitarea de 70% a veniturilor nejustificate și, totodată, alte consecințe chiar mai grave, generate de nedeclararea și neplata impozitelor și taxelor.

Dacă ai primit o notificare de la ANAF sau vrei să te asiguri că veniturile tale sunt corect declarate, contactează un avocat specializat în fiscalitatea crypto.

Av. Ioan-Celestino Dincă

ROMÂNIA DINCOLO DE HĂRȚI

Memorie, limbă și dor în Albania

JUSTINA RADU

I. România care nu se vede

Există o Românie pe care hărțile oficiale nu o arată. O Românie fără granițe, fără armată, fără administrație — dar cu limbă, credință și memorie.

Această Românie nu se impune, ci se păstrează. Nu domină, ci luminează. Nu cere, ci dă. Și tocmai de aceea e mai greu de înțeles, dar cu atât mai greu de stins.

În Albania, această Românie tăcută trăiește de veacuri în comunități de aromâni — români sud-dunăreni, purtători ai unei limbi vechi și dulci, frați ai noștri care nu ne-au uitat, chiar și atunci când noi i-am uitat pe ei.

II. Iorga și tăcerea care răsuna

În preajma anului 1905, Nicolae Iorga a mers în Albania. Nu ca politician, nici ca istoric oficial. Ci ca om cu fruntea ridicată și inima plină de o datorie sfântă: aceea de a-și întâlni frații uitați.

A trecut prin Korça, prin ruinele culturale ale Moscopolei, a vorbit cu învățători, a ascultat cântecele mamelor și rugăciunile copiilor. A înțeles că acolo, în acele locuri aflate sub presiuni grecești, otomane sau albaneze, limba română nu era o armă, ci o rugăciune de supraviețuire.

El nu a venit cu trufie, ci cu rușine. O rușine nobilă: că neamul românesc își uită adesea rădăcinile cele mai vechi și mai smerite.

III. Școala din Korça – altarul cuvântului

Într-o sală de clasă din Korça, sub icoane și printre hărți rupte, copiii învățau în românește. Scriau *„mamă”*, *„soare”*, *„neam”*. Învățau istoria lui Mihai Viteazul și spuneau Tatăl nostru cu sfială, ca o faptă de curaj.

Într-o zi, o fată numită Domnica a fost chemată la hartă să arate unde e România. A arătat mai întâi Bucureștiul, apoi și Korça. Când învățătoarea i-a spus că orașul nu apare acolo ca loc românesc, fata a tăcut. Dar un băiat a întrebat:

— Dacă vorbim românește aici, mai suntem și noi România?

Iar Nicolae Iorga, aflat în spatele clasei, a răspuns simplu:

— Sunteți România însăși. Poate partea ei cea mai vie.

IV. Rugăciunea copiilor – România în genunchi

La sfârșitul unei zile de școală, copiii din Korça au rostit o rugăciune:

„Doamne, păzește limba noastră,
Cuvântul mamei, numele dorului...”

Nici un politician nu ar fi putut spune mai limpede ce înseamnă identitatea. Acei copii — în opinci, cu cămăși de cânepă și frică în suflet — nu cereau putere, ci doar să nu fie uitați. Și Iorga a plâns. Nu pentru că era slab, ci pentru că înțelesese: o țară poate fi apărată și cu rugăciunea.

V. Dimitri cel mic – copilul care a rămas

Printre acei copii era un băiat de nouă ani, pe nume Dimitri, zis Mitri cel mic. Ținea o carte la piept și ducea acasă, seară de seară, lecțiile și dorurile de la școală. Mama lui cosea, bunicul tăcea. El însă învăța — nu doar cuvinte, ci adevăruri care nu se pot uita.

Anii au trecut. Istoria a trecut cu tăvălugul ei peste tot. Școala a fost închisă, redeschisă, interzisă. Dar Mitri nu a fugit. A devenit dascăl, chiar acolo. A învățat copiii ceea ce învățase el: că limba poate fi o patrie, iar credința o apărare.

Când un copil l-a întrebat dacă nu i-a fost teamă, el a spus: *„N-am avut unde să fug. România era aici, în mine.”*

VI. România din oameni

Acesta e adevărul pe care diaspora îl cunoaște mai bine decât oricine: România nu e doar un teritoriu. România e un dor. E o limbă. E un drum pe care nu vrei să-l uiți.

România trăiește în Albania, în Italia, în Spania, în Germania, în Canada, în Iordania, în Grecia... Oriunde un copil învață să scrie românește, oriunde o femeie spune o rugăciune în limba mamei, oriunde un dascăl rezistă, tăcut, în fața uitării.

România nu e ceea ce spune politicul, ci ceea ce ne spun bătrânii, copiii și poeții. Și, uneori, un bătrân învățător care a fost odată Mitri cel mic.

VII. Să nu-i uităm. Să nu ne uităm

Acest editorial nu e doar o simplă poveste. E o rugă. O aducere-aminte. O chemare la recunoștință.

Pentru fiecare Mitri, pentru fiecare învățătoare dintr-un sat pierdut, pentru fiecare copil care rostește „mamă” cu accent aromân, noi, cei din diaspora, cei de pretutindeni, avem datoria de a nu uita.

Să-i sprijinim. Să-i cinstim. Să-i pomenim.

Pentru că fără ei, România se stinge încet, în afara hotarelor ei.

Pentru România care trăiește în albaneză, în italiană, în spaniolă, în germană, dar visează în română – să ne ridicăm în picioare. Să fim demni, să fim limpezi și să fim aproape unii de alții.

Pentru că atâta timp cât cineva spune o rugăciune în limba noastră, România nu e pierdută.

ȘTIRI DIN SPANIA

Consemnează: Violeta Andrei Stoicescu

Spania depășește Germania și este acum țara din UE cu cel mai mare număr de cereri de azil

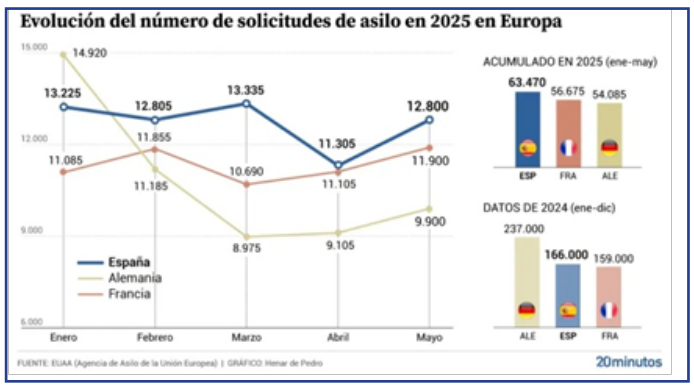

Foto: Cereri de azil/ HENAR DE PEDRO

Imigranții care caută refugiu sau azil politic în Europa aleg Spania ca prima opțiune. Acest lucru reiese din datele Agenției Europene pentru Refugiați (EUAA), care arată că Spania a depășit deja Germania și a devenit, în primele luni ale acestui an, țara din UE care primește cele mai multe cereri de azil.

Până în luna mai a acestui an (ultimele date disponibile publicate joi de Financial Times), Spania a acumulat un total de 63.470 de cereri de azil, în timp ce Germania a primit cu aproape 10.000 mai puține (54.085), ceea ce plasează țara noastră pe primul loc în clasament în 2025.

OCDE avertizează că îmbătrânirea populației va duce la scăderea ratei de ocupare a forței de muncă în Spania și recomandă prelungirea vieții profesionale

Foto: Un bărbat în vârstă odihnindu-se pe o bancă dintr-un parc din Madrid (arhivă)/ Eduardo Parra / EP

Îmbătrânirea populației este o problemă care afectează un număr mare de țări dezvoltate, având un impact deosebit asupra Spaniei. În raportul său privind perspectivele de ocupare a forței de muncă , publicat miercuri, OCDE calculează că teritoriul iberic va suferi cea mai mare scădere a ratei de ocupare a forței de muncă până în 2060, din cauza unei populații tot mai îmbătrânite. Organizația cu sediul la Paris avertizează că acest fenomen nu numai că va reduce volumul de lucrători în raport cu populația totală, dar va încetini și creșterea economică și recomandă amânarea ieșirii lucrătorilor de vârstă înaintată de pe piața muncii, precum și optarea pentru imigrație pentru a obține forță de muncă. Previziunile OCDE estimează că populația activă din Spania va scădea cu 30% până în 2060.

Populația Spaniei a crescut vertiginos în ultimii ani, dar cea mai mare parte a noilor locuitori nu s-a născut aici.

"Spania a devenit brusc dintr-o societate de emigrație o societate de imigrație, și aceasta în nu mai mult de zece ani", declară Juan Lopez, fost ministru și membru al conducerii Partidului Socialist.

Controversata amnistie a guvernului socialist, în 2005, a conferit peste noapte statut legal unui număr de aproape trei sferturi de milion de imigranți ilegali.

Spania își amână Planul social privind schimbările climatice și, împreună cu restul UE, pune în pericol subventiile în contextul creșterii costurilor de încălzire și transport

Foto: Ministrul Tranziției Ecologice, Sara Aagesen, în timpul celei de-a IV-a Conferințe Internaționale a ONU privind Finanțarea pentru Dezvoltare, care se desfășoară săptămâna aceasta la Sevilla. EFE/ J. Palencia

Spania și alte 25 de țări din UE pun în pericol noua schemă de subvenționare a grupurilor celor mai vulnerabile, care se așteaptă să fie mai afectate de creșterea costurilor de transport sau de încălzire din cauza includerii sectoarelor transportului rutier și construcțiilor în noua schemă de comercializare a emisiilor de CO2. Lunea trecută a expirat termenul până la care guvernele europene trebuiau să trimită la Bruxelles programele lor privind modul de distribuire a unui buget total de 65 000 de milioane de euro în întreaga UE pe o perioadă de șase ani, dintre care aproximativ 9 000 de milioane în Spania, și doar Suedia a făcut acest lucru, ceea ce a determinat Comisia Europeană să atragă atenția că, în consecință, este posibil ca plata acestui ajutor să fie amânată.

Nici meduză, nici țestoasă: este vorba despre o specie marină de până la cinci metri lungime care a ajuns pe țărmul Mediteranei

Foto: Mobula mobular înotând în mare/ Freepik

Cu toții ne amintim de această viețuitoare marină din filme precum „Nemo", când servea drept mijloc de transport pentru micii pești în drum spre școală. Cu toate acestea, puțini oameni au văzut până acum una în habitatul său natural. În Marea Mediterană sunt înregistrate fenomene neobișnuite: pe de o parte, este mai cald ca niciodată, iar pe de altă parte, noi specii care nu au frecventat niciodată regiunea sosesc, poate pentru a rămâne.

Printre acestea se numără Mobula mobular, un vizitator pe cât de maiestuos, pe atât de deranjant. Această specie, clasificată ca fiind pe cale de dispariție de către IUCN, a început să apară pe țărm în ultima vreme în mod neașteptat, stârnind uimirea vizitatorilor și îngrijorarea crescândă a cercetătorilor.

www.20minutos.com

ANGAJAREA RĂSPUNDERII GUVERNULUI ÎN PARLAMENT ȘI MOȚIUNEA DE CENZURĂ

Titi SULTAN
Specialist in drept constituțional și parlamentar

Angajarea răspunderii politice a Guvernului reprezintă o procedură prin care, pentru a face față unor împrejurări deosebite ce reclamă stabilirea de măsuri urgente, care sunt de competența Parlamentului, Guvernul urmărește adoptarea unui program, unei declarații de politică generală sau a unui proiect de lege, cu sprijinul majorității parlamentare pe care se întemeiază și în condiții de maximă celeritate.

Angajarea răspunderii Guvernului este o procedură parlamentară complexă ce implică raporturi de natură mixtă întrucât prin conținutul său este un act al Guvernului care poate provoca declanșarea controlului parlamrlentar asupra acestuia, iar prin efectul său fie produce un act de legiferare, fie se ajunge la demiterea Guvernului. Prin angajarea răspunderii sale, Guvernul se expune riscului formulării și adoptării unei moțiuni de cenzură. În acest scop, angajarea răspunderii Guvernului se face prin prezentarea programului, declarației de politică generală sau proiectului de lege în fața celor două Camere reunite în ședință comună. În termen de 3 zile de la prezentare, se poate formula o moțiune de cenzură, în condițiile stabilite prin dispozițiile constituționale referitoare la moțiunea de cenzură. Moțiunea de cenzură trebuie depusă până la împlinirea acestui termen, sub sancțiunea decăderii, avand în vedere necesitatea soluționării rapide a situației rezultate dulin angajarea de către Guvern a răspunderii sale politice. Astfel, dacă în termen de 3 zile se introduce o moțiune de cenzură, iar ulterior aceasta este adoptată, Guvernul va deveni demisionar. Dacă nu se depune Moțiunea de cenzură sau dacă, deși introdusă, ea este respinsă la vot, proiectul de lege prezentat (modificat sau completat, după caz, cu amendamente acceptate de Guvern, potrivit completării aduse prin legea de revizuire) se consideră adoptat, iar programul sau declarația de politică generală devin obligatorii pentru Guvern. În situația angajării răspunderii Guvernului pentru un proiect de lege, dacă moțiunea de cenzură nu se depune ori, dacă nu a fost depusă și nu a fost aprobată, proiectul de lege devine lege și se depune la Secretariatul General al Camerei Deputaților, respectiv al Senatului, în vederea exercitării dreptului de sesizare a Curții Constituționale. Dacă în 2 zile nu este atacată la Curtea Constituțională, legea se trimite spre promulgare, Președintele la rândul său putând cere reexaminarea.

Partea interesantă constă în faptul că ceea ce face obiectul angajării răspunderii Guvernului nu poate face obiectul manifestării de voință a unei majorități parlamentare, în sensul că proiectul de lege, Programul de guvernare sau declarația de politică generală sunt supuse votului Camerelor, la fel ca și moțiunea de cenzură, în cazul în care aceasta este inițiată. Dacă nu se depune moțiunea de cenzură, nu există dezbatere politică în Parlament, iar dacă moțiunea se depune, se dezbate conținutul acesteia. În consecință, prin angajarea răspunderii sale politice, Guvernul pune Parlamentul în fața unei alternative: fie să-l mențină în funcție, obligându-l să acorde ceea ce i-a cerut, fie să nu îi acorde cele solicitate, pentru a putea acționa, prin asumarea responsabilității demiterii sale.

Câteva precizări se impun în legătură cu semnificația textului constituțional:
a) angajarea răspunderii o face Guvernul, ca organ colegial și solidar, ceea ce presupune o hotărâre în acest sens din partea acestuia;

b) posibilitatea angajării răspunderii nu este supusă niciunei condiții, rămânând la aprecierea exclusivă a Guvernului oportunitatea inițiativei lui și a conținutului acestei inițiative;

c) Guvernul nu este obligat să-și angajeze răspunderea, el poate să o facă, dacă,, calculele" îi sunt favorabile. Avantajele pentru Guvern sunt însă evidente: acesta își verifică sprijinul parlamentar și determină polii de interese din interiorul Parlamentului; obligă Parlamentul că printr-un vot tacit și global să formuleze o judecată de valoare asupra unor probleme diverse; dacă obiectul angajării răspunderii a fost un proiect de lege, procedurii legislative obișnuite i se substituie ***„ votul tacit "*** ; atunci când nu se depune o moțiune de cenzură, Guvernul își consolidează poziția. Intr-viziune mai specială, răspunderea politică reglementată de art.114 din Constituție este privită ca o formă a raspunderii ministeriale ce se distinge de răspunderea penală a membrilor Guvernului, ca și de răspunderea materială a acestora.

1. Angajarea răspunderii Guvernului asupra unui program sau a unei declarații de politică generală

Programul sau declarația de politică generală, completând sau, după caz, modificând Programul de guvernare acceptat de Parlament la învestitură, odată aprobate, devin obligatorii pentru Guvern. Supunerea lor spre aprobare a fost necesară datorită faptului că ele completează sau modifică programul guvernamental și tocmai de aceea, au regimul acestuia. În ceea ce privește distincția între program și declarație de politică generală, aceasta este fragilă, dificil de realizat. Totuși, ***„programul",*** fără a fi punctual pentru un anumit domeniu, sector de activitate sau pentru rezolvarea unei probleme determinate, definește în linii generale politica pe care Guvernul intenționează să o transpună în practică. **„Declarația"** după o anumită perioadă de funcționare a Guvernului ar fi pretextul reconsolidarii sprijinului parlamentar și al sporirii credibilității executivului. Declarația este mai vagă, programul este mai concret. Atât una, cât și cealaltă sunt integrate aceleiași proceduri, care are ca rezultat transferarea tehnicii votului tacit și global în domeniul controlului parlamrlentar. În doctrină se mai susține că semantica termenului program semnifică cu precădere măsuri concrete de natura celor întreprinse în mod obișnuit de catre orice Guvern, fiind esențial ca domeniile la care acesta se referă să se înscrie în sfera de competență a Guvernului, în timp ce termenul declarație de politică generală semnifică exprimarea unor intenții, a unor direcții principale de acțiune sau de conduită guvernamentală într-un domeniu cât mai precis determinat. Oricum, și într-un caz și in altul, posibilitatea angajării răspunderii-ce are ca efect fie acordarea increderii Guvernului, fie demiterea sa- este încadrată în reguli ***„ferme"***, care oferă garanția utilizării instituției în scopul pentru care a fost creată; conlucrarea mai strânsă, in condiții de încredere reciproca, dintre legislativ și executiv și obținerea unor rezultate mai bune în guvernare. De altfel, după cum se apreciază în doctrina recentă, Parlamentul are competența să evalueze nu doar legalitatea angajării răspunderii pentru un program sau o declarație de politică generală, ci și oportunitatea acesteia. În comentariul Constituției revizuite s-a pus problema dacă prin analogia legii s-ar putea admite formularea de amendamente (permise ca urmare a revizuirii, in cazul angajării răspunderii asupra unui proiect de lege) și la programul de guvernare sau la declarația de politică generală, arunci când Guvernul își angajează răspunderea în una din aceste două ipoteze. S-a apreciat că fiind vorba de acte exclusiv politice, iar interesul Guvernului, în măsura în care intenționează să își fortifice încrederea de care se bucură in Parlament, ar impune o anume cooperare cu acesta, nimic nu oprește ca acesta să accepte anumite amendamente și să modifice, în consecință, conținutului programului sau după caz, al declarației de politică generală, dacă nu s-a depus o moțiune de cenzură și s-au formulat amendamente sau dacă, deși s-a depus o moțiune de cenzură, aceasta nu a fost adoptată, iar cu prilejul dezbaterii acesteia au rezultat amendamente.

Continuare in numărul viitor.

FILE DIN POVESTEA UNEI EMIGRANTE

Era în 2007 când **ȘI-A LUAT ZBORUL.** Se cuvine să fie scris așa, cu majuscule. Povestea ei nu e una obișnuită, nici nu e povestea oricărui emigrant. Poate fi, dar numai până la un anumit punct. Totul a pornit din necesitatea de a depăși o serie de probleme materiale sufocante. A solicitat trei luni de concediu fără plată, pentru a pleca în Spania, imaginându-și că după cele trei luni se va întoarce cu destui bani pentru plata datoriilor care se acumulaseră îngrijorător. Soțul ei fusese concediat, iar cei doi copii ai lor tocmai intraseră la facultate și cheltuielile erau tot mai mari.

Nu cunoștea limba spaniolă, dar și-a luat inima în dinți, s-a urcat într-un autobuz de noapte și a plecat. Nu-i vedea nimeni lacrimile, nu-i simțea nimeni teama sau îndoiala din suflet. Cu fruntea lipită de geam, a privit ceasuri întregi la imaginile cunoscute și abia luminate care fugeau îndărăt. Rămâneau în urmă, odată cu viața ei de până atunci. Era prima dată când ieșea din țară. Locul de muncă îl avea asigurat acolo, afară, prin rudele care se aflau de ani buni în nordul Spaniei, la Bilbao. Numai că, vorba românului: socoteala de acasă nu s-a potrivit cu cea de la târg. Șederea sa în Spania s-a prelungit de la trei luni la un an, apoi la doi și așa mai departe, până la aproape 15 ani. În acest timp a desfășurat activități pe care înainte n-ar fi crezut nicicum că le-ar putea face. Munci decente și normale la urma urmei, făcute de orice femeie în propria casă, dar pe care, paradoxal, dintr-un orgoliu absurd specific nouă, românilor, le considerăm umilitoare atunci când e vorba de a le presta pentru alții și pentru bani.

De cum a ajuns, prima grijă i-a fost să învețe limba, începând cu cărți pentru copii, cu reviste și ziare, din dorința de a comunica fără să pară ridicolă, dar și din curiozitatea și pasiunea pentru lectură, care o caracterizează. N-a stat să-și plângă de milă. Și-a înghițit lacrimile odată cu mândria, și-a suflecat mânecile și a început lucrul. Se spune că acțiunea generează încredere în sine și mai ales, dezvoltă curajul în momentele de cumpănă. Și-a făcut curaj pentru a înfrunta fiecare zi, fiecare clipă dificilă în care sufletul i se zbătea sub impulsul de a se întoarce acasă.

A lucrat cu ora la curățenie și călcat, alerga de la un apartament la altul, în cartiere sau orașe diferite, cu autobuzul, cu trenul sau metroul (cu un pachet de biscuiți, o banană și o bucată de ciocolată în geantă, pe care le mânca între o muncă și alta); vara, în weekenduri a servit la mese pe terasa în aer liber a unui restaurant; timp de un an a fost asistenta personală a unei foste contese care îl admira pe Cioran și îl cunoscuse personal pe Brâncuși la Paris, le-a servit masa și ceaiul unor oameni cu un înalt nivel de cultură, de la care a învățat o mulțime de lucruri despre care nu avea nicio idee; a îngrijit bătrâni, a gătit pentru ei, le-a administrat medicamente sau i-a însoțit la plimbare, a învățat să manevreze dispozitive medicale destinate ridicării și transportului de persoane cu mobilitate redusă, să măsoare glicemia, să facă injecții de insulină etc.

Ziua muncea, iar nopțile erau destinate reculegerii, odihnei și lecturii. Acolo, sus, cineva o iubea, de vreme ce îi lăsase accesul la lectură și timp pentru asta, ceea ce nu era puțin lucru. După ce își ștergea lacrimile, citea până adormea cu cartea în mână, la fel cum i se întâmpla și acasă. De cele mai multe ori citea cu voce tare, pentru a-și îmbunătăți pronunția. Creștea. Cu fiecare zi și cu fiecare volum citit. Când s-a înscris la un curs de spaniolă, la o școală pentru adulți, știa deja tot ce se preda acolo. Noile sale prietene (spaniole) o aprovizionau cu cărți, dar frecventa și două biblioteci (la una dintre ele, bibliotecara îi dăduse și o cheie – avea relații de-acum – intra când dorea, pe încredere, și alegea tot ce dorea să citească).

Setea sa de cunoaștere, de lectură în spaniolă, era de nepotolit. Toate romanele de senzație ale marilor autori contemporani ca: Stieg Larsson, Ken Follett, Isabel Allende, Gabriel García Márquez, Paula Hawkins, Khaled Hosseini, Carlos Ruiz Zafón, Gillian Flynn, Arturo Pérez Reverte, Joël Dicker, Jo Nesbo, Patricia Cornwall și mulți, mulți alții – cred că sute de cărți – le-a citit în spaniolă sau le-a recitit, făcând comparații cu variantele lor deja cunoscute în limba română.

Și așa, încet, încet, nivelul său de cunoaștere a limbii spaniole creștea, odată cu încrederea în sine, în forțele sale proprii. Când a ajuns la 10 ani de lectură în limba lui Cervantes (spre rușinea ei, abia dacă mai citea câte ceva în română), în 2017, la îndemnul unui prieten pe care l-a cunoscut tot prin intermediul cărților (tânărul scriitor spaniol Pablo Poveda), s-a gândit că ar fi timpul să-și testeze aptitudinile în această direcție. Să accepte provocarea – ca un act de curaj – de a scrie în limba care îi era din ce în ce mai dragă și o simțea tot mai mult ca fiind *„a ei”.*

Așa s-a născut prima sa carte, o nuvelă – slăbuță, ce-i drept, ca mai toate începuturile de acest gen–, pe care, înainte de a o publica i-a corectat-o o prietenă și colegă de muncă, originară din Las Palmas de Gran Canaria și căsătorită în Euskadi. Pablo Poveda a încurajat-o și a îndrumat-o la completarea documentației pe platforma editurii, iar fiul ei, Andrei, îi ceda în fiecare weekend laptopul personal pentru transcrierea manuscrisului. Abia un an mai târziu și-a permis cumpărarea unui laptop, tot cu ajutorul lui, apoi a urmat un curs on-line de editare/redactare de texte literare, care i-a fost de un real folos în tot parcursul său literar de atunci înainte.

Când a început să evadeze din propria poveste, pentru a pătrunde în cele ale personajelor imaginare pe care le crea, dorul și depărtarea de familie și de casă au devenit parcă mai ușor de suportat. Dar să nu credeți că povestea acestei emigrante e una despre sacrificiu, chiar dacă pe alocuri a fost presărată cu lacrimi, cu renunțări și nenumărate momente de tristețe, în singurătatea care deseori o ținea captivă, dar pe care ea a îmblânzit-o, transformând-o într-o aliată pe viață. Nu, aceasta e o poveste despre determinare, autodidaxie, dar mai mult ca orice, despre zbor și luptă pentru împlinirea unui vis. E despre o căutare și iluminare a sinelui, sau mai bine zis, o iluminare din interior, spre a facilita eterna căutare de sine și creșterea ca persoană.

Acum, când tocmai a publicat volumul cu numărul 22 (are 7 în limba spaniolă și 15 în română), când în agenda sa apar aproape 40 de scriitori, vorbitori nativi de limbă spaniolă cărora le-a corectat stilistic (și nu numai) textele înainte de a fi publicate, plus încă vreo 20 de autori români (în total, în jur de 120 de opere literare au făcut obiectul expertizei sale), când numărul cărților traduse de ea în sau din spaniolă trece de 10, romînca aceasta se consideră o adevărată privilegiată a sorții.

E o norocoasă căreia i s-a dat un har și prin intermediul cuvântului, sau dăruind altora măcar câte un strop din limitatele sale cunoștințe, încearcă *„să înmulțească talanții”*. Și face acest lucru cu recunoștință, dar și cu o modestie pliată înțelept pe conștiința propriei valori.

Mulțumește oamenilor deosebiți pe care viața i-a scos în calea sa, oameni care au ajutat-o atunci când a avut nevoie, au îndrumat-o, i-au dăruit din timpul și cunoștințele lor și o onorează cu o prietenie mai scumpă decât toate bogățiile lumii! Mulțumește lui Dumnezeu pentru lumina primită și pentru șansa vieții sale, aceea de a-și fi putut lua zborul, de a cunoaște și o altă țară minunată, cu o cultură în fața căreia se înclină cu deosebit respect! Spania e a doua țară din inima ei, un loc unde s-a simțit și se va simți întotdeauna acasă.

Romînca aceea semnează cu numele
Ana Văcărașu,
poetă și prozatoare,
membră a Societății Scriitorilor Români.

BRIHUEGA,
SIMFONIA MOV A SPANIEI

Violeta ANDREI STOICESCU, poetă și jurnalistă, membră a UZPR

În inima Spaniei, acolo unde lumina verii pare pictată cu miresme, se află un colț de lume în care luna iulie capătă culorile visului. Brihuega, o așezare mică, dar fermecătoare, din provincia Guadalajara, devine atunci o simfonie de violet, un poem scris cu petale și parfum.

Între colinele blânde ale Alcarriei, câmpurile de lavandă se deschid ca o catedrală înmiresmată sub cerul verii, iar Festivalul Lavandei se transformă, an de an, într-o odă adusă frumuseții, naturii și simțurilor.

Totul a început cu un gest simplu, dar plin de viziune. Un profesor local, inspirat de farmecul peisajelor din Provence (Franța), a adus câțiva butași de lavandă în Alcarria. Lavanda s-a adaptat neașteptat de bine, găsind în solul calcaros și în climatul prietenos, un cămin ideal. Astfel s-a născut o poveste care avea să înflorească nu doar pe câmpuri, ci și în identitatea acestor locuri.

Astăzi, peste o mie de hectare îmbracă dealurile din jurul acestei așezări în nuanțe de indigo, iar localnicii spun cu zâmbetul pe buze că *„vara începe cu aromă de lavandă”*. Această comoară naturală nu este doar o desfătare pentru ochi și suflet, ci și un sprijin economic. Uleiurile esențiale extrase aici sunt folosite în parfumuri de lux, iar mierea de lavandă din Alcarria poartă recunoașterea oficială a denumirii de origine.

În fiecare an, între 11 și 19 iulie, Brihuega se transformă într-o scenă în aer liber. Câmpurile respiră a sărbătoare, iar Festivalul Lavandei se desfășoară într-o atmosferă fermecătoare sub cerul larg, printre flori, lumini și acorduri muzicale. Vizitatorii sunt invitați să se poarte veșminte albe – simbol al purității – și să pășească, la propriu, într-un vis violet.

Serile se îmbracă în magie iar turiștii pot asista la concerte live în mijlocul lanurilor de lavandă, momente de dans, instalații luminoase și o întreagă expoziție culinară. Străduțele localității devin un târg aromat, unde pot fi descoperite produse tradiționale și delicii gourmet: faguri de miere, înghețată, ciocolată, bere artizanală, siropuri și cosmetice naturale, bineînțeles, toate cu aromă de lavandă.

Festivalul este o adevărată experiență multisenzorială: vizual, olfactiv, auditiv și gustativ. O sărbătoare unică a armoniei dintre om și natură.

Dar Brihuega înseamnă mai mult decât lavandă. Această așezare cu rădăcini medievale, cu străzi pietruite, biserici în stil mudejar și tuneluri subterane, datând din secolele X–XI, oferă vizitatorului o veritabilă călătorie în timp. Cetatea Peña Bermeja veghează tăcută de pe coline, iar Palatul Ducilor de Medinaceli păstrează în zidurile sale ecoul unei epoci elegante.

Un tur complet al orașului dezvăluie vizitatorilor fosta fabrică de textile, mici grădini ascunse și piețe liniștite decorate în nuanțe violet, unde timpul pare că se oprește în loc. Ospitalitatea localnicilor completează farmecul acestor meleaguri, pentru că Brihuega nu este doar un peisaj, ci o stare de spirit.

Pentru cei care doresc să simtă lavanda cu adevărat, există tururi ghidate în mijlocul câmpurilor, însoțite de explicații despre istoria locului, ciclul naturii și meșteșugurile tradiționale de recoltare și prelucrare. Festivalul atrage anual mii de vizitatori din întreaga lume, iar cazările locale, de la case rurale cochete la hanuri cu aer boem, oferă oaspeților un refugiu autentic și reconfortant. As putea spune, fără să greșesc, că cine prinde un apus de soare în Brihuega, printre rândurile parfumate de lavandă, pleacă acasă cu o amintire pe care timpul nu o poate șterge.

Acolo unde floarea devine cântec, iar parfumul se face poezie, Brihuega îți așteaptă pașii, nu doar să admiri lavanda. S-ar putea ca, dincolo de parfum, să găsești liniștea unei clipe de frumusețe care durează o viață.

Concurs internațional de creație video pentru copiii români din diaspora

„Limba noastră-i o comoară” - un demers cultural susținut de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni, dedicat promovării limbii române în rândul noilor generații

Regulamentul concursului

1.DENUMIREA ȘI ORGANIZATORUL CONCURSULUI

Denumirea concursului este **„LIMBA NOASTRĂ-I O COMOARĂ”**, organizat în cadrul proiectului **„MOȘTENIREA VIE: PROMOVAREA CULTURII ȘI TRADIȚIILOR ROMÂNEȘTI”** al Asociației hispano-române din Córdoba TRAIAN, proiect finanțat de Departamentul pentru Românii de Pretutindeni.

Date de contact:
• Sediul Asociației TRAIAN: Calle Ronda del Marrubial, s/n, 14007 Córdoba
• Telefon: 641 354 711
• Email: as.traian@hotmail.com.

2. INFORMAȚII GENERALE

Asociația TRAIAN a fost înființată la sfârșitul anului 2006, având ca obiectiv principal conservarea și transmiterea culturii române către cetățenii din Córdoba (spanioli, români și alte naționalități), oferirea de orientare profesională, juridică, socială etc., precum și informarea românilor care locuiesc în Córdoba. Asociația promovează, de asemenea, înfrățirea între orașe din România și Spania.
Principalele activități sunt:
• Orientare socială, juridică și profesională (recepție inițială, locuință, asistență juridică, ocuparea forței de muncă, educație, tineret, sănătate);
• Programe speciale pentru integrarea femeilor române;
• Activități culturale pentru menținerea culturii române în rândul comunității românilor din Andaluzia, cum ar fi Ziua Națională a României. De asemenea, participăm în rețele precum:
• Federația Asociațiilor de Români din Andaluzia (FARA);
• Rețeaua Anti-Zvonuri și Rețeaua Interculturală – proiecte ale Delegației de Politici Migratorii, Guvernul Andaluziei;
• Proiectul „Stop Zvonuri” – desfășurat de Federația Andalucía Acoge;
• Forul Provincial al Imigranților.

Obiectivul general al proiectului este prezentarea și păstrarea identității culturale românești în cadrul comunității românilor din Andaluzia, cu prioritate pentru tineri și copii.

3. ÎNSCRIERE ÎN CONCURS

La acest concurs se pot înscrie copii români rezidenți în diaspora, cu vârste cuprinse între 6 și 16 ani. Înscrierea va fi făcută de unul dintre părinți, în numele copilului, prin completarea, semnarea și trimiterea fișei de înscriere împreună cu materialul video la adresa de email: as.traian@hotmail.com sau prin mesaj privat pe Facebook la: **https://www.facebook.com/traiancordoba**
Perioada de înscriere: 01/08/2025 – 15/08/2025

4. CERINȚE TEHNICE

Materialul video trebuie:
• Să fie înregistrat cu un telefon mobil;
• Să aibă o durată cuprinsă între 1 minut și 30 de secunde și 2 minute și 30 de secunde;
• Să fie în format .mp4, .mov sau .avi (nu se acceptă linkuri către YouTube sau alte platforme similare).
În video, concurentul/concurenta poate:
• Recita o poezie sau o parte dintr-o poezie;
• Citi un fragment dintr-o poveste;
• Explica de ce este importantă pentru el/ea limba română.

Dacă se recită sau se citește, trebuie menționat titlul și autorul la începutul filmării.

Materialul trebuie să fie în limba română; nu se acceptă materiale în alte limbi.

5. TERMENI ȘI CONDIȚII DE PARTICIPARE

• Concursul se adresează exclusiv copiiilor români care locuiesc în diaspora;
• Participarea este gratuită;
• Pentru a participa, este necesar acordul scris al părinților (prin completarea FIȘEI DE ÎNSCRIERE);
• Organizatorul își rezervă dreptul de a modifica prezentul regulament, cu obligația de a informa participanții;
• Completând fișa de înscriere, participanții și părinții acestora acceptă regulamentul și stocarea datelor personale furnizate în scopuri de promovare a proiectului;
• Prin înscriere, participanții cedează toate drepturile de proprietate intelectuală asupra materialelor transmise, fără pretenții materiale sau de altă natură. Organizatorul poate utiliza materialele în rețelele sociale și în alte acțiuni de promovare.
Este interzisă:
a) Utilizarea unui limbaj obscen sau a unor imagini cu caracter imoral;
b) Folosirea unor simboluri rasiste sau care incită la ură interetnică;
c) Prezentarea unor scene care afectează integritatea morală sau tehnică.
Organizatorul poate cere informații suplimentare (ex: dovada rezidenței) și are dreptul de a respinge înscrieri incomplete sau false.
De asemenea, își rezervă dreptul de a descalifica, fără notificare prealabilă, orice participant care nu respectă regulamentul.

6. PREMII

Valoarea totală a premiilor este de 200 euro, distribuiți astfel:
• Premiul I: 100 euro (500 LEI)
• Două mențiuni: 50 euro fiecare (250 LEI)

Premiile vor fi acordate în funcție de numărul de reacții **„Îmi place”** și **„Ador”** primite pe pagina de Facebook a Asociației TRAIAN, în perioada 20/08/2025 – 30/08/2025.

Câștigătorii vor fi anunțați pe 31 august 2022, cu ocazia Zilei Limbii Române.

7. LITIGII

Eventualele neînțelegeri între organizator și participanți vor fi soluționate pe cale amiabilă.

Dacă un câștigător nu poate fi contactat, premiul va fi acordat următorului clasat.

Susținem limba română. Susținem tinerii români. Susținem patrimoniul viu!

Asociación hispano rumana de Córdoba TRAIAN
https://www.facebook.com/traiancordoba

Koutarou Takamura (1883 – 1956): ***„Ador femeia... / Nu din iubire, ci pentru amintirea ce-o lasă."***

Nu știu dacă versurile poetului japonez, regăsite ca idee, ca un tip de emoție, în versurile poetului spaniol **Enrique Nogueras**, pot demonstra acel apriori kantian, cel puțin la nivel speculativ. Totuși, multitudinea ideatică a poeziei, în genere, pare finită. Există o serie de încadrabili, dar și de neîncadrabili, precum și posibilitatea de a jongla cu formele cunoscute pentru a da impresia noului, ceea ce depinde de perspectivă, de acumulări, de cunoștințe. Poezia, însă, este și flux, trăire personală, unicitatea este lucru rar. Poezia este adesea o comunitate de individualități care are un scop comun, născut dintr-un limbaj comun. Poeții pot fi ființe fragile sau personalități tsunami, oameni ai ținuturilor sălbatice sau persoane rafinate la infinit prin educație, cu similitudini în zona iraționalului, în special. Sunt mari singuratici și mari însinguraţi, neobosiți în ezitări.

Apărut la Editura **„Școala Ardeleană"**, în colecția Biblioteca FICT, în 2023, volumul bilingv **„Rugăciune în singurătate"** de Enrique Nogueras, în selecția, traducerea și adaptarea lui Eugen Barz și Mihaela Vechiu, readuce versul poetului andaluz în limba română, o casă provizorie, având în vedere anii în care a fost profesor colaborator la Iași și Suceava. Periplul se întinde pe mii de kilometri de la Iași la Madrid și Granada, de la Istanbul la Casablanca, de la Paris la Lisabona. Atins de iubire și singurătate, traseul poetului plonjează în imaginar pentru a consemna datele reale ale melancoliei și nostalgiei, adesea, și, uneori, ale dorului și tristeții. Prin lumea în care trăiește Enrique Nogueras, rătăcește sensibilitatea. O gracilitate evidentă este întreruptă de forță, pentru că fără forță poezia se află în pericol. Accentele o transformă în individualitate, îi dau apartenența unei voci. Lirismul este pentru poet o nevoie pentru a contrabalansa afectivitatea, pentru a-i da formă. O stocare a sentimentelor se obține prin departe.

Cunoscând locuri și oameni, poetul cunoaște alte forme ale emoției. Este un itinerant care lasă și ia ca semn singurătatea. Locurile împachetează iubirea care are ambalaje diferite, dar și ea este diferită.

Cu Enrique Nogueras

Ana Andrei

Cartea începe cu Istanbulul, despre care, oricât ți s-ar povesti, nu ai cum să înțelegi poemul lui Enrique Nogueras decât dacă vezi orașul. Istanbulul este, în acel spațiu, prea mult și prea peste tot. Doar aici o femeie, care nu a pus piciorul pe aceste străzi, care nu a văzut lumina cum cade pe cupole, poate fi o prezență. Încăpățânarea poetului de a o păstra cu sine este normală pentru că pe malul Cornului de Aur nu poți trece singur, orice vis rămâne vis, orice femeie rămâne iubită. Pentru mare, e oportunitatea de a intra *„cu apele ei complicate"* printre mașinile *„care circulă pe stradă"*, ceea ce o face *„aproape mută"*, iar poetul se simte măcinat de amintirea femeii, ca și cum o vrajă ar fi cuprins tot ce mișcă, apă, om, iubire.

La pagina 19, este apăsată nota naturală a locului în care se află. E o amiază în care iubirea nu mai trebuie accentuată, nici măcar telefonul mult așteptat nu ar mai putea tulbura liniștea. Apoi *„E noapte, lumini confuze / înfig coarne de aur în gâtul meu / și-mi zdruncină ochii nehotărâți."* Prilejul de a-și revedea gândurile, amintirile *„și degetele-ți roz precum zorile"* nu se sare ca un obstacol oarecare.

Singurătatea merge bine cu un ceai de roiniță, ideile se adună laolaltă ca într-o substanță chimică și se reține: *„aici se termină Europa, dar și începe, / așa cum nimic nu se termină, nici nu începe, / dacă ești în viață."* Un havuz sau Marele bazar tresar odată cu emoția atunci când șirul evenimentelor se raportează la o singură confuzie, noaptea devine zi și invers. Transformat în lebăda Ledei, poetul are o certitudine, visul de dragoste se risipește deodată cu chipul iubitei și cu o urare a cărei gingășie se confundă, în traducerea românească, cu ironia crudă: ***„Fie-ți noaptea senină!***

Cele cinci părți ale poemului *„Oratio in solitudinis ora"* sunt scrise dintr-o singură respirație. **Malul abrupt al singurătății** este și unica posibilitate de salvare, forța motrice a vieții și iubirii, astfel încât rugăciunea este mai mult o odă închinată unei stări de fapt înțelese și asumate. Poetul nu se revoltă, nu e o jelanie, ci condiția hărăzită chiar de Dumnezeu, nu numai lui, ci omului, în general. De ce te-ai răzvrăti? Singurătatea este, așadar, acceptată. Este peste tot și, asemenea romanticilor, poetul trebuie să exclame: ***„Oh, singurătate, doamna mea absolută, / protectoare silnică / a zilelor și nopților mele și a visului meu / singurătate a dorinței și a verii, / singurătate a iubirii și a neiubirii și a urii", „a memoriei și a istovirii, / a drumului ocolit și a drumului drept", „a vieții și a morții, / a transformării, armoniei și detașării, / a unirii și a despărțirii".***

Aceste serii antinomice, de cele mai multe ori, sunt folosite pentru a acoperi întregul pentru că lumea, deși finită, îi pare individului infinită. Urmează o serie de definiții, apoi, ca unei zeițe atotputernice, i se aduc laude de către un supus al studiului al cărui păcat este plictiseala. Penitentul îi recunoaște măreția și îi cere, asemenea unui antic, protecția, pentru a ajunge, în finalul poemului, la ideea recurentă a iubirii, *„nemăsurata dragoste ca marea fără margini."* Într-un poem unidirecțional nu te-ai aștepta la vreo schimbare care să demonstreze modul în care profesorul Enrique Nogueras intervine în discursul liric pentru a-l tempera, pentru a-l readuce în lumea rațiunii. Aici este *„palinodie"*. S-ar putea ca nimic să nu fie adevărat și chiar nu e.

Poezia lui Enrique Nogueras, în ciuda unor posibili ochi albaștri de Voroneț, a unor reverii pe diferite margini de lume, a unor imnuri aduse frumuseții și iubirii, este o poezie actuală, care știe să se răzvrătească împotriva patriotismelor desuete cu un limbaj foarte limpede. Într-un moment de furie, patria lui e spiritul, singura patrie solitară în care nu s-a raționalizat iubirea.

„Și eu m-am săturat de patria mea, / această curvă ascunsă și vrăjmașă" (p. 59)
Cine nu s-a săturat de patria lui să arunce primul cu singurătatea!

www.dvlogistica.com
643 063 263

DV® Logistica

COLETE LA DOMICILIU

FĂRĂ TAXE SUPLIMENTARE

SPANIA - ROMÂNIA
ȘI RETUR

Tel. Spania
(0034) 643 063 263
(0034) 642 882 812
(0034) 642 882 805

infodvlogistica@gmail.com
facebook.com/dvlogistica
www.dvlogistica.com

Tel. România
(004) 0770 691 632
(004) 0778 354 838